

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

INOVAȚIE ÎN ADMINISTRAȚIE

Instrumente Structurale
2007-2013

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

IMPLEMENTAREA LEGISLAȚIEI ÎN SISTEMUL DE CERCETARE – DEZVOLTARE

O ANALIZĂ A CAUZELOR ȘI EFECTELOR ÎNCĂLCĂRII CODURILOR ETICE

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

CUPRINS

1. INTRODUCERE

2. ANALIZA COMPONENTEI SISTEMULUI NAȚIONAL DE CERCETARE ȘI DEZVOLTARE

- 2.1. Unități și instituții de drept public
- 2.2. Unități și instituții de drept privat

3. REGLEMENTARE

- 3.1. La nivelul Uniunii Europene
- 3.2. La nivel național
- 3.3. Analiza strategiei naționale din sistemul de cercetare-dezvoltare și inovare

4. COMISIILE ȘI COMITETELE DE CONDUITĂ ETICĂ

- 4.1. Apariție
- 4.2. Funcționarea și activitatea comisiilor și comitetelor de conduită etică
- 4.3. Analiza sancțiunilor impuse de comisiile și comitetele de conduită etică
- 4.4. Eficiența sancțiunilor

5. CODURILE DE CONDUITĂ ETICĂ

- 5.1. Baza legală. Apariție. Necesitatea adoptării unor coduri etice în sistemul CDI
- 5.2. Destinatarii normelor de conduită etică
- 5.3. Conținutul codurilor de conduită etică în sistemul de cercetare-dezvoltare
- 5.4. Cazuri de încălcare a normelor etice
- 5.5. Cauzele încălcării normelor incluse în codurile de etică
- 5.6. Efectele încălcării normelor incluse în codurile etice

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

6. REFLECȚII CU PRIVIRE LA COMBATERICA FENOMENULUI DE ÎNCĂLCARE A NORMELOR DE ETICĂ

6.1. Analiză asupra eficienței normelor de conduită etică

6.2. Oportunitatea adoptării unei reglementări unitare la nivel național privind normele de etică. Avantaje și dezavantaje

7. Implementarea legislației în sistemul de cercetare-dezvoltare

7.1. Importanța codurilor de conduită etică în sistemul legislativ ce privește domeniul CDI

7.2. Analiza eficienței legislative din sistemul CDI raportată la cazuri concrete de încălcare a codurilor etice

8. CONCLUZII

9. ANEXE

10. BIBLIOGRAFIE

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

INTRODUCERE

Dreptul pozitiv prevede existența sistemului național de cercetare – dezvoltare format din totalitatea entităților cu personalitate juridică care desfășoară activități specifice de cercetare și dezvoltare în diferite arii științifice și nu numai. Aceste entități sunt fie instituții de drept public, fie de drept privat și funcționează sub acreditarea Ordonanței Guvernului Nr. 57/2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică.

Studiul în cauză se va axa pe cercetarea existenței sau inexistenței unei eficiențe a implementării legislației adoptate în domeniul de cercetare - dezvoltare, prin analizarea codurilor de conduită etică adoptate pentru fiecare arie specifică de cercetare și dezvoltare. Vom urmări dacă principiile, procedurile și sancțiunile înscrise în normele de conduită etică sunt conforme cu standardele prevăzute la nivel european și mai ales dacă sunt conforme cu stadiul actual de dezvoltare și evoluție a sistemului în discuție, dar și cu cerințele societății care se află într-o continuă schimbare și dezvoltare.

Ne interesează în mod deosebit dacă există o implementare eficientă a codurilor de etică și deontologie profesională având în vedere că există, inevitabil, încălcări ale acestor norme și abateri disciplinare. Vom încerca să găsim cauzele ce au determinat încălcarea normei, inclusiv prin cercetarea voinței legiuitorului, pentru a afla dacă norma corespunde cerințelor actuale din domeniul de cercetare-dezvoltare. Cu alte cuvinte, vom cerceta dacă normele au fost adaptate în funcție de evoluția continuă din acest domeniu, dat fiind faptul că pe această arie, cea a cercetării și a dezvoltării, în ultimii 20 de ani s-au înregistrat progrese majore și rapide determinate de dezvoltarea continuă din știință și tehnologie și de aceea legislația ar fi trebuit să fie într-o permanentă adaptare, însă fără a destabiliza sistemul normativ și fără a-l goli de conținut prin renunțarea la principiul fundamental al predictibilității normei. De asemenea, vom cerceta și efectele generate de încălcarea normei, dacă acestea destabilizează activitatea de cercetare-dezvoltare și dacă împiedică realizarea scopului principal al activității și mai ales vom încerca să observăm dacă normele sancționatorii care se regăsesc în codurile etice și sunt eficiente și cum s-ar putea spori eficacitatea acestora. Vom pune accentul mai ales pe prevenirea încălcării normei care este mai importantă decât recurgerea la caracterul represiv al acesteia.

Discuții cu privire la mijloacele și instrumentele de implementare a eticii în profesii și medii de lucru, de cercetare și de dezvoltare provin din nevoia continuă de statornicire și de punere în practică a unui segment pur teoretic care este etica, dar care prezintă aplicabilitate crescută în contextul existenței unui nou management al întreprinderilor, instituțiilor și al statului în general, unde se cere și este o nevoie acută de performanță, eficiență, dar și de standarde ridicate.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

În continuare, dat fiind faptul că ne focalizăm atenția asupra sistemului din aria de cercetare, dezvoltare și inovare, arii ce cuprind cercetări în diferite și ample domenii, precum agricultură, medicină, cultură, literatură, știință și lista poate continua, este evident că progresul acestor sectoare de activitate nu ar fi posibil fără cercetarea specifică și eficientă în aceste domenii. Pentru a maximiza eficiența și pentru a se încadra în standardele acceptate la nivel național, european și mondial, trebuie menținută permanent o concordanță între activitatea de cercetare și dezvoltare și codurile etice și deontologice care conțin principiile și regulile morale de bază, adaptate în timp și spațiu la cerințele sociale și mai ales conțin și o reprezentare sistematică asupra consecințelor imorale pe care le implică o anumită activitate. Un exemplu care să illustreze aprecierea pe care am realizat-o ar fi codul etic prezent în sistemul de cercetare-dezvoltare corespunzător domeniului genetica, în care se interzice crearea de clone umane chiar și în sopuri care să ajute la cercetare. Este evident că omenirea nu ar fi pregătită pentru un astfel de salt al cercetărilor științifice și mai ales, chiar dacă cercetările au arătat că acest lucru este posibil și fezabil, nu putem numi ca fiind etic să creăm ceva ce societatea în ansamblu ar condamna ca fiind imoral, amenințător pentru dezvoltarea și evoluția speciei umane și inoportun; nu putem condamna o ființă vie la un destin subsumat cercetărilor științifice și nu putem acționa depășindu-ne atribuțiile umane. Așadar, trebuie să existe un permanent echilibru între cerințele societății la un moment dat și cercetările care se impun, cele din urmă trebuind să se subsumeze în permanență celor dintâi. Astfel, scopul cercetărilor și al dezvoltării activității din orice domeniu va fi îndeplinit, acceptat și implementat.

Indisolubil legat de existența codurilor de conduită etică este și existența comitetelor și comisiilor de conduită etică care pe lângă elaborarea efectivă a normelor conținute în coduri reprezintă și sistemul care supraveghează dacă normele au fost respectate de către destinatari și conduita lor a fost dusă la îndeplinire. Aceste comitete și comisii au un rol important în supravegherea sistemului, iar independența de care se bucură asigură eficiența lucrărilor membrilor și promptitudinea în decizii.

În ceea ce ne privește, vom acorda un interes deosebit codurilor etice elaborate de aceste comisii și comitete de conduită etică, mai ales asupra procesului de cercetare pe care îl implică un astfel de cod și dacă legislația existentă asigură baza legală adaptată optim la această activitate de codificare.

Activitatea de codificare a reprezentat de-a lungul timpului una dintre cele mai complexe activități din domeniul legislativ deoarece reunește într-un sistem unitar și compact reglementări din același domeniu, dar care au un conținut diferit. Astfel, un cod de legi este mai eficient adus la cunoștință celor cărora li se adresează pentru că aceștia nu vor putea invoca necunoașterea legii și în mod corelativ, vor beneficia de o facilitare a consultării normei prin existența în același loc a reglementărilor care îl interesează pe destinatar. Încercări de codificare au existat în majoritatea domeniilor din sfera dreptului și mai ales în domenii de interes larg, însă numărul mare de acte normative și mai ales acte normative cu forță juridică diferită, au împiedicat realizarea acestui deziderat. În schimb, în domeniul ce privește etica și deontologia profesională observăm că această

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

dorință a fost dusă la bun sfârșit, iar codurile de etică sunt și în prezent în vigoare, iar comisiile și comitetele de conduită etică își desfășoară efectiv activitatea în baza și conform acestora.

Destinatarii normelor de conduită etică în domeniul de cercetare-dezvoltare sunt cercetătorii care, precum sunt descriși și în Carta Europeană a Cercetătorilor, au atribuții nu numai în ceea ce privește cercetarea, ci și atribuții ca supraveghetori, mentori, manageri sau atribuții administrative¹. Așadar, codurile de conduită etică vizează întreg personalul din domeniul de cercetare-dezvoltare, iar aceștia trebuie să își desfășoare activitatea în conformitate cu legislația în vigoare, cât și cu legislația de la nivelul Uniunii Europene care conține la nivel cantitativ numeroase reglementări specifice, cum ar fi de pildă: Carta Europeană a Cercetătorilor și Codul de Conduită pentru Recrutarea Cercetătorilor.

După ce vom cerceta în detaliu aceste elemente, vom aduce în prim-plan cazuri concrete de încălcare a codurilor etice și vom încerca să aflăm care au fost motivele încălcării, precum și care au fost efectele concrete ale acestora. Este important să ne focalizăm atenția în principal asupra cauzelor și să analizăm dacă încălcările rezultă dintr-o deficiență normativă sau dintr-un comportament ilicit, în afara reglementărilor sau din ambele motive amintite. În cele ce urmează vom cerceta aceste elemente și vom formula soluții de principiu pentru a evita pe viitor răspândirea fenomenului de încălcare a normelor etice.

În concluzie, apreciem că este important a analiza în detaliu toate reperatele ce țin de sistemul de cercetare-dezvoltare pentru a afla dacă legislația este implementată efectiv și eficient și mai ales dacă aceasta corespunde cerințelor actuale, dacă reglementările sunt respectate de către destinatari și în mod corelativ dacă încălcările sau abaterile profesionale sunt sancționate eficient și reușesc să descurajeze în viitor comiterea de noi abateri. Pe parcursul următoarelor capitole vom încerca să cercetăm sistematic fiecare dintre aceste probleme.

---

¹ Carta Europeană a Cercetătorului

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

CAP.1 ANALIZA COMPONENTEI SISTEMULUI NAȚIONAL DE CERCETARE ȘI DEZVOLTARE

În România, entitățile și instituțiile care desfășoară activități de cercetare și dezvoltare sunt incluse într-un sistem național denumit sistemul național de cercetare-dezvoltare care este alcătuit din unitățile și instituțiile de drept public și de drept privat, ce au personalitate juridică și care au ca obiect de activitate cercetarea, dezvoltarea și inovarea.

Unitățile ce au ca obiect cercetarea și dezvoltarea se pot constitui și ca entități fără personalitate juridică, însă acestea vor fi subordonate obligatoriu în cadrul unei persoane juridice și îndeplinește următoarele condiții:

- a) este înființată prin decizie a organului de conducere a persoanei juridice supraordonate
- b) are o misiune și un regulament propriu de funcționare în cadrul persoanei juridice, precum și o titulatură proprie;
- c) personalul și organele de conducere sunt proprii
- d) activitatea unității este înregistrată distinct în cadrul contabilității persoanei juridice, conform legii.

O entitate distinctă de acest sistem este reprezentată de sistemul de cercetare-dezvoltare de interes național care cuprinde unități de drept public, de asemenea cu personalitate juridică.

1.1 Unități și instituții de drept public

Din sistemul național de cercetare dezvoltare fac parte unitățile și instituțiile de drept public care sunt enumerate în articolul 7 din Ordonanța Guvernului nr. 57/2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică ca fiind următoarele și care alcătuiesc sistemul de cercetare-dezvoltare de interes național:

- a) institute naționale de cercetare-dezvoltare;
- b) institute, centre sau stațiuni de cercetare ale Academiei Române și de cercetare-dezvoltare ale academiilor de ramură;
- c) institute de învățământ superior acreditate sau structuri ale acestora;

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

d) institute sau centre de cercetare-dezvoltare organizate în cadrul societăților naționale, companiilor naționale și regiilor autonome de interes național.²

Pe lângă sistemul de cercetare-dezvoltare de interes național, tot entități și unități de drept public regăsim în cadrul sistemului național de cercetare-dezvoltare care cuprinde:

- a) institute, centre sau stațiuni de cercetare-dezvoltare organizate ca instituții publice;
- b) institute sau centre de cercetare-dezvoltare organizate în cadrul societăților naționale, companiilor naționale și regiilor autonome sau ale administrației publice centrale și locale;
- c) centre internaționale de cercetare-dezvoltare înființate în baza unor acorduri internaționale;
- d) alte instituții publice sau structuri ale acestora, care au în obiectul de activitate cercetarea-dezvoltarea.³

B. Unitățile și instituțiile de drept privat sunt următoarele:

- a) unități de cercetare-dezvoltare organizate ca societăți comerciale;
- b) societăți comerciale, precum și structurile acestora care au în obiectul de activitate cercetarea-dezvoltarea;
- c) instituții de învățământ superior private acreditate sau structuri ale acestora⁴.

Observăm o relație de la parte la întreg între sistemul de cercetare-dezvoltare de interes național și sistemul național de cercetare dezvoltare care cuprinde și alte instituții de drept public, cât și instituții de drept privat.

Sistemul național de cercetare-dezvoltare

- Instituții de drept public
- Instituții de drept privat

Sistemul de cercetare-dezvoltare de interes național

- Instituții de drept

² Ordonanța Guvernului nr. 57/2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică

³ idem

⁴ idem

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

OG nr. 57/2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică prevede modalitățile de înființare și modificare a entităților și unităților de drept public, atribuțiile acestora, precum și activitatea pe care o desfășoară.

În art. 12 din Ordonanță se prevede că în cadrul fiecărei entități de drept public se organizează și funcționează un consiliu științific al cărui principal scop este reprezentat de elaborarea strategiei de cercetare-dezvoltare și inovare a instituției pe care o reprezintă și a programelor proprii care au ca obiect cercetarea și dezvoltarea, precum și asigurarea tuturor măsurilor necesare pentru realizarea lor.

Dintre toate entitățile de drept public amintite mai sus, activitatea cea mai elaborată este desfășurată de Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare – INCD. În OG 57/2002 regăsim atribuțiile specifice acestei entități instituționale care activează ca persoană juridică de drept public care are ca principal scop asigurarea în bune condiții a activităților de cercetare-dezvoltare, stabilite în acord cu Strategia de Dezvoltare a României.

Atribuțiile sunt reglementate în lege și printre ele amintim:

- a) participarea la elaborarea strategiilor de dezvoltare în domeniul specific,
- b) desfășurarea de activități de cercetare-dezvoltare pentru îndeplinirea obiectivelor cuprinse în Strategia națională de cercetare,
- c) constituirea de baze de competență științifică și tehnologică, de expertiză și de perfecționare a resurselor umane și de documentare științifică și tehnică.

În componența sistemului național de cercetare-dezvoltare se află ca autoritate de stat Ministerul Educației Naționale, ca organ al administrației publice centrale de specialitate care exercită atribuții de stat în domeniul cercetării-dezvoltării.

Atribuțiile pe care le enumeră pentru această entitate sunt următoarele:

- a) elaborarea și actualizarea Strategiei Naționale
- b) asigurarea cadrului instituțional pentru aplicarea Strategiei naționale
- c) asigurarea cadrului instituțional pentru aplicarea strategiei naționale
- d) coordonarea la nivel național a politicilor guvernamentale
- e) stimularea, susținerea, dezvoltarea și monitorizarea activității de cercetare-dezvoltare⁵.

⁵ Ordonanța Guvernului nr. 57/2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Una dintre instituțiile cele mai importante de la nivel central care coordonează și monitorizează aplicarea normelor de bună conduită morală, dar și profesională în domeniul CDI este Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării (CNECSDTI).

Printre atribuțiile CNECSDTI se numără:

- urmărește aplicarea și respectarea de către unitățile și instituțiile de cercetare-dezvoltare, precum și de către personalul de cercetare-dezvoltare a dispozițiilor legale referitoare la normele de conduită morală și profesională;
- realizează rapoarte cu analize, opinii și recomandări în legătură cu problemele de natură etică ridicate de evoluția științei și a cunoașterii și cu etica și deontologia profesională în activitatea de cercetare-dezvoltare;
- analizează cazurile referitoare la încălcarea normelor de bună conduită, în urma sesizărilor sau contestațiilor ori prin autosesizare;
- emite hotărâri prin care constată dacă a fost realizată o abatere de la normele de bună conduită; în cazurile în care au fost constatate abateri, în hotărâri se numesc persoana sau persoanele fizice vinovate de respectivele abateri și se stabilesc sancțiunile ce urmează a fi aplicate, conform legii;
- propune modificări ale Codului de etică și deontologie profesională al personalului de cercetare-dezvoltare;
- elaborează coduri de etică pedomenii științifice, pe care le propune spre aprobare Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului.⁶

CNECSDTI are și următoarele responsabilități:

- întocmește anual un raport de activitate pe care îl prezintă conducerii MECTS și Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică;
- analizează respectarea normelor de bună conduită în cadrul programelor de finanțare a cercetării-dezvoltării și inovării și face propuneri referitoare la respectarea normelor de bună conduită în activitatea de evaluare a proiectelor înscrise în cadrul competițiilor de proiecte, precum și referitoare la evaluarea, monitorizarea și controlul bunei conduite în cercetare-dezvoltare și inovare în cadrul activităților finanțate sau ce urmează a fi finanțate;
- analizează și face propuneri pentru stabilirea condițiilor de colaborare cu structuri și organisme străine sau internaționale cu responsabilități similare;
- colaborează, în realizarea atribuțiilor sale, cu Colegiul consultativ pentru cercetare-dezvoltare și inovare, Consiliul Național al Cercetării Științifice, Consiliul Național pentru Dezvoltare și Inovare, Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare, Consiliul de etică și management universitar, cu Academia Română, academiile de ramură, cu ministerele, cu reprezentanții ai mediului academic, ai mediului de afaceri și ai societății civile.⁷

⁶ <http://www.research.ro/ro/articol/1011/despre-ancs-organizare-organe-consultative-3-consiliul-national-de-etica>).

⁷ idem

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

2.2 Unități și instituții de drept privat

OG 57/2002 prevede că în sistemul național de cercetare-dezvoltare sunt cuprinse următoarele categorii de unități și instituții de drept privat:

- a) instituții de învățământ superior particulare acreditate sau structuri de cercetare-dezvoltare ale acestora, fără personalitate juridică, constituite conform Cartei universitare;
- b) institute sau centre de cercetare-dezvoltare fără scop patrimonial, recunoscute de utilitate publică;
- c) alte institute, centre sau stațiuni de cercetare-dezvoltare organizate ca persoane juridice de drept privat, fără scop patrimonial;
- d) alte organizații neguvernamentale, fără scop patrimonial, care au ca obiect de activitate și cercetarea-dezvoltarea sau structuri ale acestora legal constituite;
- e) societăți comerciale care au ca principal obiect de activitate cercetarea-dezvoltarea;
- f) societăți comerciale care au în obiectul de activitate și cercetarea-dezvoltarea sau structuri ale acestora legal constituite⁸.

Instituțiile și unitățile de drept privat dispun de autonomie în exploatarea rezultatelor activității proprii de cercetare-dezvoltare, conform legii.

Prezentarea pe care am făcut-o mai sus prezintă o imagine asupra sistemului național de cercetare-dezvoltare care cuprinde atât instituții de drept public, cât și instituții de drept privat și care desfășoară totalitatea activităților cu importanță în domeniul cercetării, dezvoltării și inovării.

Pentru a facilita, dar și pentru a realiza o analiză cât mai corectă și eficientă, ne vom rezuma în cele ce urmează la analiza mai ale a instituțiilor CDI ce se află în zona academică. Impactul pe care îl au universitățile este unul esențial în societate, acesta având un scop precis - cel de a forma viitoarele generații de profesioniști și cercetători – scop care asigură progresul societății în general.

---

⁸ Ordonanța Guvernului nr. 57/2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Cap 2. REGLEMENTARE

2.1. La nivelul Uniunii Europene

Până în prezent, legislația adoptată la nivelul Uniunii Europene cu privire la sistemul de cercetare-dezvoltare, pe aria ce se referă la conduita etică a activității și a profesioniștilor, cuprinde numeroase reglementări, printre care cele mai importante sunt reprezentate de Carta Europeană a Cercetătorului și Codul de Conduită pentru Recrutarea Cercetătorului. Aceste două acte normative au fost adoptate de Comisia Europeană în anul 2005 și funcționează și astăzi ca pilon central față de care se raportează întreaga legislație etică a statelor membre în domeniul CDI.

În contextual creării în anul 2000 a Spațiului European de Cercetare de către Comisia Europeană, s-a apreciat ca fiind important și oportun de elaborat o reglementare unitară, care să cuprindă conținutul unei carte și a unui cod de conduită în domeniul de cercetare și dezvoltare.

Recomandarea Comisiei Europene C(2005) 576 final privind Carta Europeană a Cercetătorilor și Codul de Conduită pentru recrutarea cercetătorilor prevede că atunci când statele membre își formulează și adoptă strategiile de dezvoltare sustenabilă a carierei pentru cercetători, acestea trebuie obligatoriu să ia în considerare și să se ghideze după principiile generale și condițiile prevăzute în Carta Europeană a Cercetătorilor și în Codul de Conduită pentru recrutarea cercetătorilor.

Tot Recomandarea Comisiei prevede printr-o normă finală dispozitivă ca statele membre au posibilitatea să informeze anual Comisia cu privire la orice măsuri pe care le-au adoptat ca urmare a respectării acestei recomandări. Această reglementare are ca scop urmărirea eficienței legislației amintite și adaptării la contextul actual, dacă va fi necesar.

Carta europeană a cercetătorilor înglobează un set de principii care cuprind drepturile și obligațiile destinatarilor săi, cercetători, angajați și sponsori ai cercetătorilor și acoperă toate domeniile de cercetare atât din sectorul public, cât și din cel privat. La fundamentul acestei Carte se află principiul că atât cercetătorii, cât și angajatorii și/ sau sponsorii au obligația de a se asigura că îndeplinesc condițiile legislației naționale sau regionale, proprii. Acolo unde cercetătorii se bucură de un statut și de drepturi care, într-un anumit sens, sunt mai favorabile decât cele prevăzute de această Carte, termenii acesteia nu vor fi invocați pentru a se diminua statutul sau drepturile dobândite deja.⁹

⁹RECOMANDAREA COMISIEI din 11 martie 2005 Cu privire la Carta Europeană a cercetătorului și un cod de conduită pentru recrutarea cercetătorilor

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

În Cartă sunt enunțate, în principal, principiile cu un puternic conținut etic, iar precum este enunțat: *Cercetătorii trebuie să adere la practicile etice recunoscute și principiile fundamentale ale eticii, corespunzătoare disciplinei lor (disciplinelor lor), precum și la standardele de etică, existente în diferitele Coduri de Etică naționale, sectoriale sau instituționale*¹⁰. Printre cele mai importante principii enunțate enumerăm: responsabilitatea profesională, buna practică în cercetare, nediscriminarea, stabilitatea și permanența angajării etc.

Codul de conduită pentru recrutarea cercetătorilor cuprinde principiile și condițiile generale care trebuie respectate de cei care activează în sistemul de cercetare-dezvoltare atunci când recrutează cercetători. Prin intermediul acestora trebuie să se asigure transparența procesului de recrutare. Principiile din Cod vin ca o completare a Cartei europene a cercetătorilor, iar cei care se supun acestora trebuie să dovedească inenția clară de a contribui la progresul Spațiului European de Cercetare.

Cele două documente amintite mai sus reprezintă cele mai importante reglementări aduse de către Comisia Europeană în Spațiul European de Cercetare, iar respectarea acestora se face de către toate statele membre ale Uniunii, inclusiv de către România.

La nivelul Uniunii Europene s-au adoptat următoarele documente legislative și consultative care au ca obiect de reglementare etica în domeniul științei, cercetării și dezvoltării:

- Directiva 95/46 asupra protecției datelor cu caracter personal.
- Directiva 2001/20/CE asupra bunei practici clinice.
- Directiva 2001/83/CE asupra produselor farmaceutice de uz uman.
- Directiva Comisiei 2003/63/CE care modifică Directiva 2001/83/CE.
- Regulamentul(CE) No 1084/2003 al Comisiei privind examinarea modificării termenilor unei autorizații de punere pe piață eliberată de către autoritatea competentă a unui stat membru pentru medicamentele de uz uman și veterinar.
- Regulamentul(CE) No 1085/2003 al Comisiei privind examinarea modificării termenilor unei autorizații de punere pe piață a medicamentelor de uz uman și veterinar relevant pe câmpul de aplicare a reglementării(CEE) No 2309/93 a Consiliului.
- Directiva 98/44/CE referitoare la protecția juridică a invențiilor biotehnologice.
- Directiva 86/609/CEE referitoare la protecția animalelor utilizate în scopuri experimentale sau alte scopuri științifice.

¹⁰ Carta Europeană a Cercetătorului

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Protocolul asupra protecției și bunăstării animalelor (protocolul Tratatului de la Amsterdam).
- Directiva 90/219/CEE referitoare la utilizarea limitată a microorganismelor modificate genetic.
- Directiva 98/81/CE a Consiliului din 24 octombrie 1998 care modifică directiva 90/219/CE referitoare la utilizarea limitată a microorganismelor modificate genetic.
- Directiva 2001/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 martie 2001, referitoare la diseminarea voluntară a microorganismelor modificate genetic în mediul înconjurător și care abrogă directiva 90/220/CE a Consiliului.
- Regulamentul (CE) No. 1946/2003 referitor la mișcarea transfrontaliera a organismelor modificate genetic.
- Recomandarea Comisiei No. 2003/556/CE care stabilește liniile directoare pentru elaborarea strategiilor naționale și a celor mai bune practici vizând asigurarea coexistenței culturilor modificate genetic, convenționale și biologice.
- Regulamentul (CE) No. 1830/2003 referitor la traseabilitatea și etichetarea organismelor modificate genetic și traseabilitatea produselor destinate alimentării omului sau a animalelor produse plecând de la organisme modificate genetic și care modifică directiva 2001/18/CE.
- Regulamentul (CE) No. 1829/2003 referitor la îngrășămintelor alimentare și a alimentelor pentru animalele modificate genetic.
- Regulamentul (CE) No. 65/2004 al Comisiei care instaurează un sistem pentru elaborarea și atribuirea identificatorilor unici pentru organismele modificate genetic.
- Regulamentul (CE) No. 641/2004 al Comisiei care fixează modalitățile de aplicare a regulamentului (CE) No. 1829/2003 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește cererea de autorizare a noilor îngrășăminte alimentare și a noilor alimente pentru animalele modificate genetic, notificarea produselor existente și a prezenței fortuite sau tehnic inevitabile a materialului genetic modificat care face obiectul unei evaluări a riscului și obținerii unui aviz favorabil.
- Directiva 2000/54/CE referitoare la protecția muncitorilor contra riscului legat de expunerea la agenții biologici ai muncii.
- Rezoluția Parlamentului European asupra clonării.
- Documentul de lucru ale serviciilor Comisiei Europene: Raport referitor la cercetarea celulelor sușă embrionare umane.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Procedurile privitoare la activitățile de cercetare care implica celulele sușă de embrioni umani repertorizate sau izolate din culturi și care sunt finanțate în cadrul Deciziei Consiliului No. 2002/834/CE.
- Etica și Cercetarea, finanțată de UE: Decizia 1513/2002/CE a Consiliului referitor la FP6.
- Cercetarea europeană referitor la etica științifică: Decizia 2002/835/CE a Consiliului din 30 septembrie 2002 care stabilește un program specific de cercetare, dezvoltare tehnologică și demonstrație "Structurarea ERA (2002- 2006)".
- Raportul Comisiei referitor la cercetarea asupra celulelor sușă embrionare umane.

3.2. Reglementare la nivel național

Legislația privind sistemul de cercetare-dezvoltare adoptată din 1990 și până în prezent reflectă dinamica schimbărilor care s-au produs în acest domeniu și mai ales ilustrează trecerea de la un sistem centralizat, caracteristic societăților comuniste, la un sistem adecvat economiilor de piață dezvoltate.

Pentru a se realiza configurația sistemului instituțional, pentru a se asigura stabilitatea în muncă a cercetătorilor și pentru a crea un mediu transparent, care să încurajeze activitatea de cercetare și dezvoltare a fost nevoie și de adoptarea unui suport legislativ, care să corespundă cerințelor din domeniu.

În continuare, vom prezenta o listă cu legislația adoptată în România ce privește sistemul de cercetare-dezvoltare:

- Legea nr. 1/2011 a educației naționale cu modificările și completările ulterioare
- Legea nr. 319/2003 privind statutul personalului de cercetare-dezvoltare
- Ordonanța 65 din 29.08.2002 privind statutului personalului de cercetare-dezvoltare
- Regulamentul din 2 iunie 2014 de organizare și funcționare a Colegiului Consultativ pentru Cercetare- Dezvoltare și Inovare
- Ordinul 5514/2011 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Colegiului Consultativ pentru Cercetare- Dezvoltare și Inovare
- Hotărârea de Guvern nr. 1244 din 12.12.2012 privind modificarea și completarea unor acte normative din sistemul național de cercetare-dezvoltare și inovare
- Hotărârea nr. 133 din 16.02.2011 privind modificarea și completarea unor acte normative din sistemul național de cercetare-dezvoltare și inovare

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Ordinul nr. 252 din 2.06.2014 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Colegiului Consultativ pentru cercetare-dezvoltare și Inovare și competența normală a acestuia
- Regulament din 8.06.2012 privind organizarea și funcționarea Consiliului Național de Etică al Cercetării Științifice, Dezvoltării și Inovării
- Regulament din 2.05.2012 de organizare și funcționare a Consiliului de Etică și Management Universitar
- Ordinul 5550/2011 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Național de Etică al Cercetării Științifice, Dezvoltării și Inovării
- Regulament din 6 octombrie 2011 de organizare și funcționare a Consiliului Național de etică din învățământul preuniversitar
- Ordinul 4845/2012 pentru modificare Ordinului ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului nr. 4393/2012 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Național de Etică al Cercetării Științifice, Dezvoltării și Inovării
- Ordinul 4393/2012 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Național de Etică al Cercetării Științifice, Dezvoltării și Inovării
- Ordinul 3979/2012 privind înființarea Consiliului de Etică și Management Universitar și aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a acestuia

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

3.3. Analiza strategiei naționale din domeniul de cercetare-dezvoltare și inovare

Ordonanța Guvernului Nr. 57/2002 cuprinde în Capitolul IV reglementarea amanunțită a strategiei naționale din domeniul de cercetare-dezvoltare, alături de Planul național de cercetare-dezvoltare și inovare. Articolul 39 stabilește ca obiective principale ale strategiei :

- Promovarea și dezvoltarea sistemului astfel încât să se asigure dezvoltarea științifică și culturală a țării;
- Asigurarea integrării în comunitatea științifică internațională
- Protecția și dezvoltarea patrimoniului tehnic și științific românesc
- Dezvoltarea resurselor umane și materiale din domeniu¹¹

Strategia națională din sistemul CDI necesită o actualizare periodică, așa cum se prevede și în lege, în funcție de dezvoltarea economico-socială. Obiectivele enunțate mai sus trebuie să fie prezente în fiecare proiect al strategiei și trebuie să fie de asemenea în concordanță cu programul de guvernare și cu strategiile sectoriale și stabilite pe baza consultărilor cu organele administrației publice centrale și locale, cu Academia Română, cu instituții, sindicate și patronate.

În analiza strategiei naționale din domeniul de cercetare-dezvoltare și inovare ne vom îndrepta atenția în special asupra strategiei elaborate și adoptate pentru perioada 2007-2013. În ciuda faptului că exercițiul acestui plan strategic și-a încheiat actualitatea, considerăm că acesta oferă o viziune globală, reală și clară asupra sistemului, care permite formularea unor concluzii și de asemenea a unor soluții pentru problemele care au apărut anterior și care pot fi evitate în exercițiul planului 2015-2020.

De-a lungul timpului, activitatea din sistemul CDI a cunoscut fluctuații și diferențe cantitative și calitative, aceste lucruri datorându-se în principal factorului economic care a variat considerabil în funcție de perioada în discuție. Astfel, între 1990-2004, activitatea de cercetare și dezvoltare slăbește puternic din pricina unor finanțări foarte mici, acest lucru determinând scăderea semnificativă a numărului de cercetători și atragerea unui număr cât mai mic de noi cercetători în domeniu. Problema a determinat slăbirea calității sistemului și atractivitatea scăzută pentru profesie, generând neîncredere în acest domeniu. Printre factorii considerați ca determinanți pentru slăbirea performanței sistemului CDI se numără reforma instituțională și infrastructurală lentă, lipsa unui sistem care să încurajeze performanța și mai ales lipsa unui cadru transparent și etic privind promovarea profesională.

Aceste neajunsuri s-au schimbat radical din anul 2005 când finanțării din domeniul de cercetare-dezvoltare i s-a acordat un procent considerabil din PIB, dublu față de cel cunoscut anterior, ce a urmărit o țintă de creștere pentru 2010 la 1% din PIB. *Programul Cercetare de excelență-CEEX lansat în anul 2005 de Autoritatea Națională pentru Cercetarea Științifică a contribuit la orientarea cheltuielilor publice pentru cercetare în vederea realizării Ariei Românești*

---

¹¹ idem

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

*a Cercetării și pregătirea comunității de cercetare și dezvoltare din România pentru participarea cu succes la următorul program cadru de cercetare al Europei, FP7, în perioada 2007-2013.*¹²

Trebuie însă recunoscut că privind problema într-un context mai larg, comparativ cu celelalte state UE, din 1990 și până în prezent, sistemul CDI cunoaște un nivel de cultură mai redus, iar investirea în acest proces, în factorul uman, precum și în promovarea importanței domeniului nu se ridică la standardele internaționale. În ciuda acestui fapt, s-a încercat să se realizeze o transformare a sistemului în acord cu planurile adoptate pe termen lung la nivel European, iar acest lucru a presupus în principal promovarea și orientarea eforturilor decidenților spre creșterea atractivității carierei de cercetător și atragerea de personal performant în domeniu, orientarea unor finanțări considerabile în sistem, dezvoltarea infrastructurii, concomitent cu creșterea gradului de folosire a acesteia, cultivarea unui mediu transparent, competitiv, ce se bazează pe performanță și merit și nu în ultimul rând, crearea unui mediu de lucru care să se bazeze pe principii și norme etice. Acest din urmă aspect se realizează prin crearea de comisii și comitete de conduită etică care au ca sarcină elaborarea codurilor de conduită etică aferente fiecărei arii de activitate din sistemul CDI, supravegherea respectării acestor coduri și impunerea de sancțiuni în caz de încălcare a normelor etice.

Este de reținut că prin strategia CDI pentru perioada 2007-2013 *“România își propune să atingă media europeană pentru indicatorii de bază ce descriu structura și performanța sistemului de cercetare, dezvoltare și inovare, creând premisele focalizării în viitor pe domenii de nișă, acolo unde România va avea masa critică și performanțele unui lider. În același timp strategia își propune să susțină dezvoltarea socio-economică a României cu șansă reală de a crea o economie bazată pe cunoaștere, competitivă la nivel global”*.¹³

“Sistemul de CDI va reprezenta motorul dezvoltării societății cunoașterii în România, fiind capabil să susțină performanța prin inovare în toate domeniile ce contribuie la asigurarea bunăstării cetățenilor și totodată să atingă excelența științifică recunoscută pe plan internațional”.¹⁴

Observăm rolul extrem de important care i se atribuie sistemului de cercetare-dezvoltare și inovare printr-o permanentă încercare de asigurare a unei deschideri către cunoaștere; cunoaștere ce reflectă nevoile societății pe termen mediu și lung. Se caută implementarea celor mai eficiente mecanisme pentru realizarea activităților de cercetare, dezvoltare și inovare, cu costuri minime și cu atingerea rezultatelor scontate, bazate pe transparență și competitivitate în muncă. De asemenea, cum este subliniat în principal în conținutul strategiei CDI, achizițiile publice și tehnologiile avansate în sectoarele socio-economice vor avea o contribuție importantă în dezvoltarea sistemului CDI.

În cadrul strategiei naționale CDI 2007-2014 au fost definite următoarele obiective strategice :

- 1) Crearea de cunoaștere - prin obținerea unor rezultate științifice performante. Acest obiectiv se va realiza prin integrarea în rețele de cercetare internaționale și prin promovarea

¹² Strategia națională de Cercetare-Dezvoltare și Inovare 2007-2014

¹³ idem

¹⁴ idem

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

performanței în cercetare¹⁵. Se va pune accent pe dezvoltarea și perfecționarea expertizei tinerilor cercetători pentru a se asigura continuitatea performanței în sistem.

- 2) Creșterea competitivității economiei românești – prin transferul cunoștințelor în practica economică.
- 3) Creșterea calității sociale prin crearea și dezvoltarea de soluții care au impact direct asupra mediului social.

În realizarea celor trei obiective strategice se au în vedere și anumite obiective specifice, precum:

- a) creșterea performanței
- b) dezvoltarea resurselor sistemului
- c) antrenarea sectorului privat
- d) creșterea capacității instituționale
- e) extinderea cooperării internaționale

În continuare, vom prezenta o sinteză a principalelor direcții de acțiune definite în strategia națională 2007-2014 și implicit, vom evidenția date care să releve dacă aceasta și-a atins sau nu scopul, în ciuda faptului că programele și proiectele aferente acestui exercițiu se vor derula până în anul 2016, iar rapoartele finale de activitate vor fi disponibile abia la sfârșitul anului 2016.

- *Susținerea inițiativelor de cercetare precompetitivă a firmelor prin instrumente financiare și suport adecvate*
- *Stimularea universităților și entităților CD de drept public pentru crearea și dezvoltarea de entități de interacțiune cu mediul privat, în interiorul cărora să se asigure baza experimentală pentru proiecte comune, cadrul pentru transferul tehnologic și schimburile de personal*
- *Creșterea coeziunii entităților inovative din sectorul public și cel privat, prin dezvoltarea rețelelor de inovare, participarea în platforme tehnologice și dezvoltarea parcurilor științifice și tehnologice*
- *Susținerea antreprenoriatului bazat pe inovare prin dezvoltarea serviciilor în incubatoare de inovare, îmbunătățirea accesului la capitalul de risc și prin asigurarea pregătirii în domeniul managementului inovării*
- *Stimularea fiscală a investiției în CDI la nivelul firmelor, corelat cu adecvarea modului de înregistrare a acestor cheltuieli*
- *Creșterea accesului IMM-urilor la informații referitoare la rezultatele cercetărilor, la oportunități de finanțare și colaborare, prin servicii de suport dedicate¹⁶*

---

¹⁵ idem

¹⁶ idem

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Implementarea planului național în sistemul CDI în perioada 2007-2014 a însemnat un efort major de coordonare strategică din partea Ministerului Educației Naționale, în primul rând din perspectiva componentei specifice de cercetare, dezvoltare și inovare, de administrare și management instituțional și de implementare efectivă din partea universităților a unor proiecte care au avut ca scop dezvoltarea în acest domeniu și o apropiere către legislația europeană și internațională în domeniu.

În continuare, vom da un exemplu de implicare în proiectele ce au ca obiect cercetarea și dezvoltarea de către universitățile din România.

Competitii 2007-2010 – Nr. total proiecte finantate: 387

Nr. Crt.	INSTITUȚIE	Nr. implicări
1	Universitatea Babes-Bolyai din Cluj-Napoca	55
2	Universitatea Politehnica din Bucuresti	24
3	Academia de Studii Economice din Bucuresti	22
4	Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iasi	21
5	Universitatea din Bucuresti	20
6	Universitatea de Stiinte Agricole si Medicina Veterinara din Cluj-Napoca	17
7	Universitatea Tehnica din Cluj-Napoca	10
8	Universitatea din Craiova	9
9	Institutul de Matematica Simion Stoilow al Academiei Romane	8
10	Institutul National de Cercetare Dezvoltare pentru Fizica Laserilor, Plasmei si Radiatiei INFLPR din Bucuresti	8
11	Universitatea de Medicina si Farmacie Iuliu Hatieganu din Cluj-Napoca	8
12	Universitatea de Stiinte Agricole si Medicina Veterinara a Banatului din Timisoara	8
13	Universitatea de Stiinte Agricole si Medicina Veterinara Ion Ionescu de la Brad din Iasi	7
14	Universitatea din Pitesti	7
15	Institutul de Chimie Macromoleculara Petru Poni din Iasi	6
	Universitatea de Medicina si Farmacie Carol Davila din Bucuresti	6
	Universitatea de Medicina si Farmacie Victor Babes din Timisoara	6
	Universitatea Tehnica Gheorghe Asachi din Iasi	6

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Tabelul a fost extras din cuprinsul Strategiei Naționale de Cercetare-dezvoltare și Inovare 2007-2014.

Concentrarea instituțională din 2010 (absorbția de către UEFISCSU a AMCSIT și CNMP și crearea UEFISCDI, OG 74/2010) a urmat recomandărilor privind creșterea eficienței și eficacității utilizării fondurilor publice pentru CDI, formulate de CE în anul 2009. S-a simplificat birocrația, costurile de administrare a programelor PN2 au scăzut concomitent cu întărirea capacității de monitorizare și evaluare, în paralel cu implementarea principiului accesului public la date.¹⁷

---

¹⁷ <http://uefiscdi.gov.ro/userfiles/file/comunicare/Rapoarte%20de%20activitate%20UEFISCDI/Raport%20activitate.pdf>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

4. CONSILIILE, COMISIILE ȘI COMITETELE DE CONDUITĂ ETICĂ

4.1. Apariție

Dezvoltarea continuă a societății și mai ales progresul rapid care s-a înregistrat în ultimele decenii în domenii precum cercetarea, dezvoltarea și noile tehnologii au determinat, după cum am văzut în capitolele anterioare, o acută nevoie de respectare a unor valori etice. Aceste valori sunt considerate etice, adică morale, de către comunitate la un moment dat, raportat la anumite valori pe care societatea în ansamblu le consideră adecvate, corecte și stabile. Prin concordanța care se realizează între conștiința comunităților cu privire la cutume transformate ulterior în norme etice și activitățile întreprinse în oricare domeniu de activitate lato sensu, de cercetare, de cultură sau știință, se asigură acceptarea și conformarea oamenilor în general față de activitățile întreprinse.

Totalitatea activităților care au ca obiect etica, cercetarea fenomenului și verificarea respectării lui, precum și activitatea ce presupune elaborarea definițiilor, observarea comportamentelor și conduitei indivizilor în societate și în special, activitățile ce presupun procedurile de constatare reprezintă în totalitate apanajul unor entități numite consilii sau comitete etice. Aceste entități ce au ca obiect de activitate etica în general se organizează atât la nivel suprastatal(exemplul tipic îl avem în cadrul Uniunii Europene care a devenit extrem de implicată în această problemă și ca atare a organizat un grup etic la nivel European, dar a implicat și diferite organizații în acest "mecanism" etic, ce au obiecte de activitate specifice, precum : UNESCO, Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură, Organizația Mondială a Sănătății, Forumul Consiliilor Naționale de Etică – acestea având rol-cheie în abordarea problemelor de etică în știință și cercetare).

Entitățile pe care le-am denumit comisii și comitete etice care operează în sistemul național de cercetare-dezvoltare au ca principal obiectiv și scop al înființării elaborarea codurilor etice în baza cărora se organizează activitatea cercetătorilor și în conformitate cu care trebuie să se afle întreaga cercetare științifică.

Respectarea normelor etice în sistemul de cercetare, dezvoltare și inovare în discuție presupune respectarea și implementarea următoarelor principii: eficiență, transparență, respectarea mediului și egalitate de șanse între cercetători și personalul din domeniu.

La nivelul Uniunii Europene a fost înființat Grupul European pentru Etică (prescurtat EGE), care reprezintă un organism independent, neutru, format din cinsprezece experți numiți de

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Comisia Europeană în raport de expertiza și meritele acumulate și care funcționează în domenii multiple precum biologia, genetică, medicină, farmacie, drept, etică, filosofie și tehnologie.

Pentru înțelegerea importanței care i se alocă domeniului eticii în cadrul diferitelor instituții, vom da exemplul Comitetului ad-hoc de Etică al Comisiei Europene compus din trei persoane cu rolul de a oferi consiliere, în special în ceea ce privește tratatele și supraveghează activitatea profesională a comisarilor europeni care trebuie să fie în conformitate cu Codul de conduită al Comisarilor.

Tot la nivelul Uniunii Europene, în anul 2005, la Bruxelles, a avut loc prima conferință de acest gen, *Research Ethics Committees in Europe: Facing the Future Together*, care a avut ca principal scop să dea cuvântul unui număr cât mai mare de reprezentanți (aproximativ 300) ai comisiilor și comitetelor de etică naționale din domeniile de cercetare aparținând țărilor membre. S-a urmărit ca în cadrul conferinței, prin exprimarea punctelor de vedere a reprezentanților să se ajungă la un numitor comun în ceea ce privește obiectivele și principiile ce pot fi adoptate la nivel UE privind etica în cercetare și dezvoltare. Axându-se pe aspectele practice ale problemelor analizate, din discuțiile care au avut loc în cadrul conferinței au rezultat discuții aprinse, dar care au dus la conturarea unei opinii comune care astăzi stă la baza activității atât a Comisiei Europene, cât și a codurilor etice din fiecare stat membru UE.

Un aspect extrem de important care a fost subliniat în cadrul acestei conferințe a fost următorul: pentru a se asigura un cadru etic mai ales în sistemul de cercetare este imperios necesar a se păstra independența și transparența față de sponsori, cercetători, instituții, autorități și, extrem de important de subliniat, față de comisii sau comitete de etică de la nivel național sau European.

Alte probleme abordate în cadrul conferinței și cu relevanță directă pentru comisiile și comitetele etice au fost cele legate de transparența care trebuie să existe în domeniu, ca principiu de bază al eticii, calitatea activității de cercetare și dezvoltare, precum și acreditarea sub care trebuie să funcționeze fiecare comisie și comitet.

Ca o concluzie a conferinței, s-a statuat că aceste comisii pentru etică naționale din domeniul cercetării trebuie să beneficieze de ajutor susținut din partea Comisiei Europene, s-a susținut în mod unanim oportunitatea creării unor rețele care să aibă la bază mai multe sau toate comisiile și comitetele etice din domeniu astfel încât să se faciliteze cooperarea și colaborarea dintre acestea și nu în ultimul rând, s-a dorit să se implementeze un sistem prin care activitatea comisiilor și comitetelor etice să fie adusă la cunoștința comunităților și mai ales implicarea activă a acestora în simplificarea activității prin analizarea cazurilor de încălcare a normelor etice. Un ultim punct care a și fost pus în practică ulterior de către state s-a cristalizat în adoptarea codurilor etice în sistemul CDI de către fiecare stat membru UE.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

În art 306 din Legea 1/2011 a educației naționale cu modificările și completările ulterioare se prevăde că : (1) *La nivelul fiecărei universități funcționează comisia de etică universitară.* (2) *Structura și componența comisiei de etică universitară este propusă de consiliul de administrație, avizată de senatul universitar și aprobată de rector. Membrii comisiei sunt persoane cu prestigiu profesional și autoritate morală. Nu pot fi membri ai comisiei de etică universitară persoanele care ocupă vreuna dintre funcțiile: rector, prorector, decan, prodecan, director administrativ, director de departament sau de unitate de cercetare-dezvoltare, proiectare, microproducție¹⁸.*

În România, cel mai cunoscut consiliu etic din domeniul CDI și a cărui activitate este recunoscută îl reprezintă Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării a cărui structură este elaborată de Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică. Acesta a luat ființă prin intrarea în vigoare a Ordinului 4709 din 7.07.2008 care a completat Ordinul 400 din 2007. Acest ordin stabilește componența Consiliului, precum și regulamentul său propriu de organizare și funcționare.

De asemenea, prin lege s-a aprobat înființarea altor 3 comisii de etică cu statut permanent :

- 1) Comisia Științe Socio-Umaniste
- 2) Comisia Științe legate de lumea viului
- 3) Comisia Științe exacte și tehnice , fiecare din cele 3 comisii fiind compuse din 9 membri.

Atribuțiile acestor comisii sunt detaliate în Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării, în art. 13.

Observăm că monitorizarea aplicării codurilor etice se face într-un sistem descentent care funcționează încă de la nivelul Uniunii Europene și până la instituțiile și unitățile specifice din sistemul CDI până la cel mai mic rang.

Legea 206/2004 prevede în art. 9 înființarea comisiilor de etică pe lângă consiliile științifice sau pe lângă consiliile de administrație , acestea având rolul specific de monitorizare a respectării codurilor etice din insituția respectivă. Fiecare instituție din sistemul național de cercetare-dezvoltare și inovare care desfășoară o astfel de activitate specifică își va elabora propriul cod etic prin intermediul comitetelor etice, acestea din urmă având și rol de supraveghere a respectării și de sancționare a încălcării lor.

Într-un raport dat publicității de Societatea Academică din România și Alianța Națională a Organizațiilor Studentești din România aferent unui studiu realizat pe 55 de universități din România în care se arată gradul de transparență universitară s-a constatat că nu toate site-urile și avizierele universităților conțin toate datele și informațiile despre comisiile de etică universitară. Astfel, 5

¹⁸ Legea Nr. 1/2011 a Educației Naționale, publicată în MO, partea I, nr 18 din 10 ian 2011

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

universități de stat din România nu conțin pe site-urile lor nicio referință sau detaliu despre comisia de etică universitară, codul etic și de deontologie profesională sau modalitatea de sesizare a comisiilor de etică (este vorba despre Universitatea Tehnică de Construcții din București, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” din București, Universitatea Națională de Apărare „Carol I” din București, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca).

Din 55 de universități care au fost cuprinse în studiu, doar 7 ofereau informații complete despre etica universitară, iar aici se numără Universitatea de Vest din Timișoara, Universitatea „Ovidius” din Constanța, Universitatea din București, Universitatea de Medicină și Farmacie din Craiova, Universitatea „Eftimie Murgu” din Reșița, Universitatea Politehnica Timișoara, Universitatea de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș.

Evident, în activitatea tuturor consiliilor și comitetelor etice, indiferent de domeniul specific în care își desfășoară activitatea și indiferent de generalitatea cu care operează, trebuie să respecte reglementările internaționale la care România este parte.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

4.2. Funcționarea și activitatea consiliilor, comisiilor și comitetelor de conduită etică

- 1) După cum menționam anterior, la nivelul Uniunii Europene se organizează Grupul European pentru Etică (EGE). Acesta are ca activitate principală examinarea problemelor și întrebărilor care se ridică în domeniul științei și noilor tehnologii astfel încât să fie prezentate Comisiei Europene spre a se găsi o soluționare.

Activitatea EGE se concretizează prin adoptarea unei **Opinii**. Înainte de adoptarea acestei opinii, membrii se întrunesc în cadrul unei mese rotunde alături de reprezentanți ai instituțiilor europene, de experți din domeniu sau reprezentanți ai organizațiilor, inclusiv ONG-uri.

Încă de la fondarea EGE, acest grup a adoptat opinii extrem de importante în probleme stringente și diverse precum nanotehnologia, cercetarea în domeniul embrionar, organisme modificate genetic, securitatea alimentelor, energie, inovație și lista poate continua¹⁹.

Principalele obiective pe care EGE le urmărește în activitatea sa sunt:

- Încorporarea politicilor europene cu privire la știință și noi tehnologii într-un cadru etic și transparent
- Consolidarea cooperării mondiale în ceea ce privește etica

Realizarea obiectivelor se realizează prin cooperarea organizației internaționale implicate în apărarea și promovarea valorilor etice precum ONU și agențiile sale, OECD, Consiliul Europei, dar și cu organizarea de către Comisia Europeană a Dialogului Internațional în Bioetica, o platformă ce aduce împreună consiliile naționale de etică din 97 de țări.

- 2) Consiliul Național de Etică al Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării a cărui înființare este reglementată în Capitolul 2 din Legea 206/2004 aprobată cu modificările și completările ulterioare reprezintă entitatea cu rol de monitorizare și coordonare a aplicării normelor etice în activitățile desfășurate în sistemul CDI.

Legea prevede următoarele atribuții ale CNE:

- a) *propune modificări ale Codului de etică;*
- b) *elaborează coduri de etică pe domenii științifice, pe care le propune spre aprobare autorităților de stat pentru cercetare-dezvoltare;*

---

¹⁹ http://ec.europa.eu/epsc/ege_en.htm

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

c) urmărește aplicarea și respectarea de către unitățile și instituțiile de cercetare-dezvoltare, precum și de către personalul de cercetare-dezvoltare a dispozițiilor legale referitoare la normele de conduită morală și profesională;

d) formulează opinii și recomandări în legătură cu problemele de natură etică ridicate de evoluția științei și a cunoașterii;

f) analizează cazurile referitoare la încălcarea normelor de bună conduită, în urma sesizărilor sau contestațiilor ori prin autosesizare;

g) emite hotărâri prin care se constată dacă a fost realizată o abatere de la normele de bună conduită; în cazurile în care au fost constatate abateri, hotărârile numesc persoana sau persoanele fizice vinovate de respectivele abateri și stabilesc sancțiunile ce urmează a fi aplicate;

h) îndeplinește și alte atribuții stabilite de autoritatea de stat pentru cercetare-dezvoltare.²⁰

CNECSDTI are atribuită prin Regulamentul de organizare și funcționare posibilitatea de cooperare cu diferite instituții sau organisme locale, naționale sau internaționale în domeniul eticii și deontologiei profesionale astfel încât să i se sporească eficiența în activitatea pe care o desfășoară.

Conform aceluiași Regulament de Organizare și funcționare, CNECDTI analizează și soluționează cazurile referitoare la încălcări ale normelor etice și de conduită care se regăsesc în codurile etice din sistemul de cercetare-dezvoltare ca urmare a sesizărilor, autosesizărilor sau ca urmare a contestațiilor primite. Consiliului îi poate fi deferită prin statut competența automată asupra soluționării cauzei de abatere dacă, spre exemplu, aceasta vizează conducătorul de unitate sau instituție publică sau din sistemul CDI, dar poate fi de asemenea transmisă și către comisia de etică proprie a entității în care s-a realizat abaterea sau al cărei angajat a comis abaterea de la codul de etică propriu. Activitatea se concretizează prin aprobarea raportului final printr-o **hotărâre**.

Încă de la înființare, activitatea Consiliului Național de Etică al Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării a fost una care a corespuns nevoilor sociale, acționând cu celeritate și evidențind eventualele probleme ce au apărut în sistem. Pe site-ul Consiliului observăm publicarea până în prezent a unui număr mare de hotărâri și rapoarte finale corelative prin care s-au constatat fie încălcări ale codurilor etice, fie sesizări neîntemeiate din partea reclamantilor.

4) Analizând activitatea comisiilor etice de la nivelul fiecărei entități din sistemul CDI, iar aici includem toate instituțiile și unitățile descrise în capitolul 2 al studiului de față, constatăm că acestea funcționează pe baza unor principii fundamentale, între care includem: responsabilitatea individuală, autonomia evaluării morale față de cea juridică,

²⁰ Capitolul 2 din Legea 206/2004

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

diferențierea responsabilității, proporționalitatea sancțiunilor, integritatea academică și transparența.²¹

În cadrul tuturor acestor comisii etice se caută asigurarea integrității profesionale a cercetătorilor și a personalului auxiliar, a mediului în care se desfășoară activitatea de cercetare, dezvoltare și inovare prin supravegherea respectării normelor impuse de codurile etice elaborate de comisiile de etică.

Consultând rapoartele de activitate a câtorva universități de stat, cât și private din România (am avut în vedere Rapoartele comisiilor de etică publicate pe site-urile web ale instituțiilor de învățământ, între care vom da câteva exemple: Univeristatea din București, Universitatea Politehnică din București, Școala Națională de Studii Politice și Administrative – București, Universitatea Spiru Haret – Craiova, Universitatea Bioterra din București etc), în perioada cuprinsă între 2010 și 2014 constatăm că cel mai adesea comisiile etice universitare sunt sesizate cu următoarele tipuri de cereri bazate pe: conduita academică, plagiat, imaginea universității, concursuri care se organizează pentru ocuparea unor posturi, introducerea de date false sau distorsionate în lucrări științifice, burse POSDRU.

Rapoartele Comisiilor de etică specifice fiecărei universități au scos la suprafață și câteva probleme cu care s-au confruntat comisiile în vederea soluționării sesizărilor de încălcare a normelor prevăzute în codurile etice. Astfel, Raportul din perioada iunie 2013-2014 al Comisiei de etică al Universității din București conține următoarele constatări ca reprezentând situații problematice care îngreunează bunul mers al activității comisiilor:

- termenul foarte scurt de soluționare – de 30 de zile. Comisia UB apreciază că timpul scurt de 30 de zile poate duce la o neîndeplinire a actului sancționator prin depășirea timpului legal în care poate fi dispusă sancțiunea. Aceasta mai apreciază că procedurile prealabile luării unei hotărâri, cum ar fi sesizarea, formularea unui răspuns sau întrunirea cvorumului fac de cele mai multe ori ca sancțiunea să fie imposibil de adoptat într-un număr de 30 de zile, având în vedere că numai formularea unui răspuns poate fi luat în termen de 10 zile.
- Se ridică de asemenea problema absenței unor specialiști în domeniul juridic care să facă parte din cadrul comisiei. După cum am văzut, o comisie etică nu are în mod obligatoriu în componență și un jurist, ceea ce înseamnă lipsa expertizei și mai departe nesitatea angajării unei persoane externe care să fie consultată în anumite probleme
- Legislația discriminatorie: se creează o discriminare și o discrepanță între persoanele care dețin funcții în insituțiile și unitățile CDI, competența atribuită Consiliului Național de Etică în cazul în care se constată abateri din partea acestora și cealaltă categorie de personal.
- Se constată că uneori legislația în domeniu nu contribuie la consolidarea eticii și nici la integritatea academică

²¹ (http://www.unibuc.ro/n/organizare/docs/2012/iul/30_10_43_26Regulament_organizare_si_functionare.pdf - pag 5).

4.3. Analiza sancțiunilor impuse de comisiile și comitetele de conduită etică

Ca orice normă, fie că aceasta face parte din categoria celor de drept, sociale etc, norma etică are o structură tipică tripartită format din ipoteză, dispoziție și sancțiune.

Sancțiunea reprezintă partea normei etice care stabilește consecințele ce se impun și decurg din încălcarea dispoziției, însă în cadrul stabilit de ipoteza normei respective. Tot sancțiunea stabilește și măsurile de constrângere care se iau față de cel care a comis o abatere de la normă.

Trebuie precizat că în cazul normelor etice nu ne aflăm pe tărâmul unei răspunderi juridice, ci mai degrabă ne aflăm în ipoteza unei răspunderi morale, astfel că măsurile sancționatorii vor fi luate în consecință. Desigur că nerespectarea acestor norme poate merge mai departe, astfel încât să se comită o încălcare a normelor penale, și ca atare săvârșirea de infracțiuni care se sancționează conform Noului cod penal.

Sancțiunile impuse în România de consiliile, comisiile și comitetele etice organizate în sistemul de cercetare, dezvoltare și inovare sunt prevăzute în lege și detaliate în codurile etice adoptate de fiecare unitate și instituție din domeniu. Legile care conțin prevederi exprese cu privire la sancțiunile ce se impun sunt următoarele:

- I) Legea educației naționale Numărul 1/2011 – care în Secțiunea 8 - *Sancțiuni referitoare la încălcarea eticii universitare și a bunei conduite în cercetare* prevede care sunt categoriile de sancțiuni care pot fi aplicate profesorilor, studenților și personalului nedidactic și auxiliar din mediul universitar și de cercetare de către comisiile etice universitare.

Sancțiunile prevăzute în art. 318-319 din legea educației naționale sunt următoarele și intervin pentru abateri de la buna conduită în cercetarea științifică:

- avertismentul scris
- diminuarea indemnizației de bază
- suspendarea, pe o perioadă determinată de timp, a dreptului de înscriere la un concurs pentru ocuparea unei funcții didactice superioare ori a unei funcții de conducere, de îndrumare și de control, ca membru în comisii de doctorat, de master sau de licență
- destituirea din funcția de conducere din învățământ;
- desfacerea disciplinară a contractului de muncă.
- avertismentul scris
- exmatricularea

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Avertismentul reprezintă cea mai ușoară formă de sancțiune care se impune, de obicei, pentru o încălcare nu foarte gravă a normelor prevăzute de codurile etice. Această formă de sancțiune poate fi înlocuită cu o alta mai aspră dacă cel sancționat a perseverat în comportamentul său care nu se înscrie în conduita descrisă de normă. De obicei, avertismentul este înscris ca sancțiune în majoritatea legilor cu dispozițiuni sancționatorii ca fiind cea mai ușoară formă de răspundere.

Diminuarea salariului este o formă de sancționare mai aspră care, precum se menționează în lege se va face în următoarea condiție: cumulat, când este cazul, cu indemnizația de conducere, de îndrumare sau de control.

Apreciem că destituirea din funcție a personalului didactic și mai ales a celui de conducere, alături de desfacerea disciplinară a contractului de muncă, reprezintă cea mai aspră formă de sancționare care poate fi decisă de comisiile etice universitare în baza codurilor etice. Aceste măsuri sunt luate pentru încălcări grave ale codurilor etice sau pot fi decise ca sancțiuni complementare pentru abateri foarte grave, cumulate cu săvârșirea de infracțiuni.

Avertismentul scris și exmatricularea, așa cum se prevede în art. 319 din Legea educației naționale 1/2011, sunt sancțiuni ce pot fi luate față de studenți și studenții doctoranzi față de încălcarea eticii universitare.

Comisia de etică universitară poate stabili una sau mai multe sancțiuni conform codului de etică universitară, în funcție de gravitatea abaterii de la normele etice care s-a comis.

Tot în Legea educației naționale, în art. 324, se prevede că Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării stabilește un set de sancțiuni pentru abaterile de la buna conduită în activitățile de cercetare-dezvoltare ale personalului din cadrul instituțiilor de învățământ superior. Legea le enumeră ca fiind următoarele:

- Avertismentul scris
- Retragerea / corectarea lucrărilor publicate cu încălcarea regulilor etice
- Retragerea titlului de doctor sau a calității de conducător de doctorat sau a atestatului de abilitare
- Destituirea din funcția de conducere
- Interzicerea, pentru o perioadă determinată, a accesului la finanțarea din fonduri publice destinată cercetării-dezvoltării²².

Sancțiunile menționate în lege au caracter disciplinar și vizează conduita neconformă pe care personalul a avut-o în exercitarea atribuțiilor de cercetare și dezvoltare. Observăm, de asemenea existența avertismentului ca fiind cea mai ușoară formă de sancționare și se merge până la interzicerea accesului la finanțarea din fonduri publice. Legea prevede clar definirea de către

²² Legea Nr. 1/2011 a Educației Naționale, publicată în MO, partea I, nr 18 din 10 ian 2011

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

comisie a unei perioade determinate de interzicere a accesului la finanțări pentru a nu se crea restrângerea exercițiului unui drept al cercetătorului. Astfel s-ar încălca un drept al personalului.

Pentru prima oară, în articolul 14 din Ordonanța 28/2011 se interzice în mod expres ocuparea unor posturi în sistemul de cercetare-dezvoltare de către cei care au săvârșit abater grave de la normele etice și de la conduita etică pe care trebuie să o respecte în activitatea de cercetare-dezvoltare, precum se prevede și anularea concursurilor pentru posturi ocupate, indiferent de momentul în care s-a făcut constatarea abaterii de la buna conduită din activitatea de cercetare-dezvoltare.

Tot în legea educației se prevede că sancțiunile impuse de CNECDTI vor fi puse în aplicare în termen de 30 de zile de la data emiterii hotărârii de organele abilitate. Observăm un termen care conferă celeritate măsurilor și recomandăm respectarea acestui termen pentru asigurarea unui cadru predictibil și eficient, care să încurajeze sesizările întemeiate la această autoritate.

- II) Legea 206/2004 cu modificările și completările ulterioare oferă cadrul legal și prevede în mod expres care sunt categoriile de sancțiuni ce pot fi stabilite de comisiile de etică existente la nivelul fiecărei instituții sau unități din sistemul de cercetare – dezvoltare, de către Consiliul Național de Etică, precum prevede și procedurile în care se aplică sancțiunile.

Și în cuprinsul acestei legi sunt prevăzute sancțiunile specifice care se iau de către comisiile etice sau de către Consiliul Național de etică. Articolul 14 din lege stabilește următoarele sancțiuni:

- a) *avertisment scris;*
- b) *retragerea și/sau corectarea tuturor lucrărilor publicate prin încălcarea normelor de bună conduită;*
- c) *retragerea calității de conducător de doctorat și/sau a atestatului de abilitare;*
- d) *retragerea titlului de doctor;*
- e) *retragerea titlului didactic universitar sau a gradului de cercetare ori retrogradarea;*
- f) *destituirea din funcția de conducere din instituția de cercetare-dezvoltare;*
- g) *desfacerea disciplinară a contractului de muncă;*
- h) *interzicerea, pentru o perioadă determinată, a accesului la finanțare din fonduri publice destinată cercetării-dezvoltării;*

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

i) suspendarea, pe o perioadă determinată de timp între 1 an și 10 ani, a dreptului de înscriere la un concurs pentru ocuparea unei funcții superioare ori a unei funcții de conducere, de îndrumare și de control sau ca membru în comisii de concurs;

j) îndepărtarea persoanei/persoanelor respective din echipa de realizare a proiectului;

k) oprirea finanțării proiectului;

l) oprirea finanțării proiectului, cu obligativitatea returnării fondurilor

Analizând prevederile legale constatăm o existență unei reglementări similare și unitare în categoriile de legi expuse cu privire la sancțiunile ce se impun pentru încălcările și abaterile de la conduită etică și de la normele etice. Fie că îmbracă forma avertismentului, a suspendării din exercitarea funcției sau și mai grav, a desființării disciplinare a contractului de muncă pentru abateri grave, sancțiunile au ca scop descurajarea personalului implicat de a comite noi abateri și mai ales de a crea un sentiment de eficiență a normei care să se cristalizeze în nerealizarea de noi încălcări și abateri săvârșite de alte subiecte implicate.

4.4. Eficiența sancțiunilor

Atunci când se vorbește despre impunerea sau adoptarea unor sancțiuni într-un anumit domeniu, este necesar să se analizeze și eficiența acestora, iar când se face referire la eficiență, se iau în calcul următoarele aspecte: dacă sancțiunile au fost respectate, prin impunerea sancțiunii unui anumit destinatar s-a creat un sentiment de teamă pentru ceilalți destinatari ai normei de a nu încălca dispozițiile acesteia sau și mai mult, prin sancțiunea impusă s-a reușit o ordonare a conduitei neconforme? Cu alte cuvinte, prin intermediul sancțiunilor se aduce la îndeplinire scopul normei?

Toate aceste aspecte trebuie remarcate atunci când analizăm eficiența sancțiunilor impuse de consiliile și comisiile etice din domeniul de cercetare-dezvoltare pentru a afla dacă sistemul sancționator corespunde nevoilor sociale actuale și dacă nu cumva se impun unele schimbări în componența normelor etice din punctul de vedere al sancțiunilor pe care le includ.

Desigur că în acest domeniu un rol foarte important îl constituie prevenția, iar cei care au atribuții în a elabora coduri sau cei care au atribuții în supravegherea respectării acestor norme ar trebui să se concentreze nu numai pe partea represivă, sancționatorie, ci și pe componenta preventivă. După cum bine știm, domeniul eticii în universități în special, dar și în alte ramuri ale sistemului de cercetare-dezvoltare nu este foarte bine promovat și cunoscut. Acest fapt se datorează în primul rând în lipsa de activitate eficientă și transparentă a comisiilor, dar și în lipsa de importanță care s acordă acestui domeniu. Din nefericire, nu putem vorbi încă despre o componentă preventivă atât timp cât nu promovăm eficient fenomenul, activitatea celor cu atribuții specifice în domeniul eticii și mai ales nu se realizează o aducere la cunoștința fiecărui destinatar a normei etice.

Normele etice sunt, cum bine știm, norme morale. Este evident că nu se poate pretinde necunoașterea normelor atât timp cât nu există și o asumare și o responsabilizare a comisiilor etice atât timp cât acestea nu sunt implicate active în a promova transparent codurile etice, în a le publica prin toate mijloacele de informare existente și nu le aduc direct la cunoștință celor interesați. Este evident că un procent îngrijorător de studenți nu cunosc faptul că la nivelul universităților se organizează comisiile de etică cărora li se pot adresa cu plângeri și că există un cod etic pe care trebuie să îl respecte. Așadar, deși componenta preventivă ar putea diminua cazurile de abateri de la normele etice și ar putea crea o responsabilizare reală a celor care desfășoară activități care trebuie înscrise în cadrul unor norme etice, din păcate este greu de realizat fără existența transparenței.

Revenind la analiza eficienței sancțiunilor, în primul rând, precizăm că ne aflăm în ipoteza unor sancțiuni morale, iar nu juridice, însă gravitatea abaterilor de la normele etice pot ajunge până la săvârșirea de infracțiuni, iar în acest caz intrăm în sfera ilicitului juridic penal care se sancționează ca atare conform Noului cod penal prin forța coercitivă a statului.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

În cazul celorlalte sancțiuni impuse, apreciem că ar fi benefică o uniformizare a sancțiunilor la nivel național, chiar dacă autonomia universitară dă dreptul fiecărei universități să-și elaboreze propriul cod etic în baza legislației în vigoare și să adopte sancțiuni în baza acestuia și conform anchetelor și deliberărilor comisiilor de etică. Chiar dacă la nivel național nu a fost elaborat un astfel de cod, considerăm oportună, din perspectiva eficienței sancțiunilor ca acest lucru să fie luat în discuție și realizat.

În ultimul timp, problema cea mai acută cu care se confruntă societatea și care a generat multe dezbateri, dar și o autoresponsabilizare, considerăm noi, a comisiilor de etică universitară, o reprezintă suspiciunile de plagiat al cărăr număr este în creștere, dar și al suspiciunilor de plagiat care abia în contextul actual sunt luate în discuție, prin faptul că activitatea comisiilor etice s-a accentuat și diversificat. Sancțiunile privind plagiatul sunt, în opinia noastră, mult prea blânde în raport cu ceea ce reprezintă plagiatul în fapt. A plagia înseamnă de fapt a comite un furt intelectual. Așa cum furtul material este incriminat în Codul penal și constituie infracțiune, apreciem că furtul intelectual al trebui sancționat în același mod deoarece furtul intelectual este la fel de grav precum un furt material, iar analizând mai în profunzime, putem spune că reprezintă chiar o formă mai gravă de furt. Un exemplu ce ar putea susține această apreciere ar fi următorul: în cazul unui furt simplu, a unei genți, bun individual determinat care nu poate fi înlocuit, acesta iese din patrimoniul persoanei vătămate și intră în patrimoniul făptuitorului. În acest caz, făptuitorul va face uz de acest obiect, avându-l în patrimoniul propriu. Cu alte cuvinte, se realizează un transfer intrapatrimonial vizibil, care poate fi ușor sancționat și se face uz de acel obiect din partea unei singure persoane.

În cazul unui furt intelectual, nu putem vorbi despre un transfer dintr-un patrimoniu în altul al unui bun, ci putem spune că aceleași idei, concepții, aprecieri care aparțin unei persoane sunt însușite de altă persoană și implicit, cele două persoane fac uz de un singur lucru ce este asociat cu acestea. Cu alte cuvinte, două persoane se bucură simultan de utilizarea aceluiși lucru, deși acesta aparține uneia singure. Astfel, de ce în acest al doilea caz nu am putea vorbi despre un furt propriu-zis sancționat conform legii penale? Este evident că în acest mod plagiatul ar fi redus radical și s-ar crea o mai mare temere din partea celor care l-ar putea comite.

Din deciziile pe care le iau comisiile de etică, sancțiunile cele mai frecvente impuse pentru plagiat sunt retragerea publicației sau a titlului pe care îl consacără, eventual, în cazul unor persoane care ocupă funcții, retragerea acestei funcții sau avertismente. Fiind un furt intelectual, aceste sancțiuni sunt inefficiente și nu creează un sentiment către ceilalți destinatari ai normei etice de a nu comite aceleași abateri.

O altă problemă a sistemului care are consecințe pe planul eficienței sancțiunilor îl reprezintă conflictul de competențe care se realizează între comisiile de etică universitară și Consiliul Național de Etică. După cum am văzut, cel din urmă este un organism care analizează

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

suspiciuni de încălcare a normelor etice mai ales a unor persoane care dețin funcții publice sau funcții de conducere în unități și instituții sau universități.

Consiliul Național de Etică are o componentă eminemete politică, astfel că soluționarea de către această structură a unor cazuri de abateri de la norme etice, spre exemplu suspiciuni de plagiat care au planat asupra unor oameni politici ce dețin funcții statale, nu au o credibilitate majoră în sfera opiniei publice și a societății. Mai mult, constatările făcute în primă instanță de către CNECSDTI și care au demonstrat că unele suspiciuni de abateri nu se confirm în cazurile unor lideri politici și decidenți și care mai apoi au fost transferate și analizate de comisiile de etică universitară care s-au pronunțat diferit de Consiliul Național de Etică, confirmând suspiciunile de abateri, au creat numeroase dezbateri cu privire la utilitatea transparența și imparțialitatea acestui organ. Așadar, posibilele sancțiuni impuse de acest organ al cărui credibilitate este mult slăbită nu numai prin deciziile pe care le-a luat în trecut, dar și prin componenta politică a acestuia sunt și vor fi considerate ineficiente atât timp cât organul nu va fi alcătuit din persoane independente din punct de vedere politic.

Concluzionând, modul în care sunt concepute sancțiunile în legile în vigoare, în codurile etice și în regulamentele de funcționare ale comisiilor etice și modul în care sunt concepute organele care au ca atribuții soluționarea contestațiilor nu conferă o eficiență sporită a sancțiunilor și a normelor datorită permisivității ce se conferă acestora. În lipsa unei componente preventive care să emane din conținutul legilor și al codurilor, dar și din activitatea celor abilitați, sancțiunile trebuie să își găsească eficacitatea, iar această eficacitate poate fi conferită de înăsprirea sancțiunilor, mai ales din incriminarea în legile penale a unor abateri grave de la codurile etice.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

3. CODURILE DE CONDUITĂ ETICĂ

3.1. Baza legală. Apariție. Necesitatea adoptării unor coduri etice în sistemul CDI

Ca membră a Uniunii Europene, România își însușește și participă la programele derulate în cadrul Uniunii, iar în ceea ce privește domeniul eticii în sistemul de cercetare-dezvoltare și inovare, țara noastră a participat la crearea Spațiului European al Cercetării- o piață unică de cunoaștere, inovare și de cercetare în Europa care are printre obiectivele enumerate și respectarea unui cadru etic în activitățile cercetătorilor.

În Decizia Consiliului Europei 834/2002 privind adoptarea unui program specific de cercetare, dezvoltare tehnologică și demonstrații: "Integrarea și Întărirea Spațiului European de Cercetare (2002-2006)" se precizează expres că "*toate activitățile de cercetare desfășurate în cadrul programului specific se realizează cu respectarea principiilor etice fundamentale*".

Etica reprezintă una din politicile de cercetare de la nivelul Uniunii Europene, dovadă stă în planurile elaborate de Comisie, precum și în implicarea activă de care aceasta dă dovadă prin includerea în acțiunile sale din Planul de acțiune a unor capitole întregi destinate principiilor etice în cercetare. Art.3 al Programului-Cadru 6 (PC6, 2002-2006) prevede că: *Toate activitățile de cercetare desfășurate în cadrul Programului-Cadru 6 vor fi realizate în respectul principiilor etice fundamentale.* Uniunea Europeană prin Comisie finanțează doar activitățile de cercetare care se conformează unui cod etic și care urmăresc principiile etice din cercetare.

La nivel național, elaborarea și adoptarea codurilor de conduită etică au făcut obiect de dezbateră și reglementare pentru Parlament, iar activitatea organului reprezentativ suprem s-a cristalizat prin adoptarea a două acte normative ce constituie baza legală în domeniul codificării normelor etice în sistemul de cercetare-dezvoltare, iar acestea sunt Legea Nr. 206 din 27 mai 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare și Legea Nr. 319 din 8 iulie 2003 privind Statutul personalului de cercetare-dezvoltare.

În articolul 1 din Legea 206/2004, se prevede că normele de conduită sunt cuprinse în prezenta lege, însă acestea sunt detaliate în Legea 319/2003.

Art. 38 din legea 319/2003, printr-o normă imperativă, prevede că autoritatea de stat pentru cercetare-dezvoltare, care este reprezentată în prezent de Ministerul Educației Naționale, va elabora codul de etică și deontologie profesională a personalului de cercetare-dezvoltare care se aprobă ulterior prin hotărâre de guvern.

Aceste două legi, prin conținutul lor, prevăd elaborarea codurilor etice de către comisiile etice proprii existente pentru fiecare instituție sau unitate care aparține sistemului național de cercetare-dezvoltare și inovare și cadrul legal pe care trebuie să îl urmărească aceste comisii care stabilește liniile directoare ce trebuie să se regăsească în fiecare cod etic, indiferent de ramură.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Din punctul de vedere al necesității adoptării codurilor de conduită etică, trebuie subliniat faptul că orice cod etic elaborat, în speță domeniul nostru de interes fiind sistemul de cercetare-dezvoltare și inovare, trebuie să pună accentul pe prevenție, iar nu pe intervenție. Dacă analizăm conținutul normelor și mai ales al sancțiunilor din cuprinsul normelor vom constata că majoritatea codurilor de etică pun accentul pe intervenția în cazurile de nerespectare a normelor existente. Se poate spune că acest lucru se realizează și din cauza absenței, de cele mai multe ori, a unui specialist în domeniul juridic, a cărui expertiză în materia dreptului și a sistemului juridic este vitală pentru realizarea unui plan de cod și luarea unor decizii temeinice, fondate.

Întorcându-ne la necesitatea prevenției, considerăm că aceasta ar putea fi realizată prin intensificarea acțiunilor de conștientizare din partea destinatarilor normelor etice a importanței existenței unui cadru academic bazat pe integritate și pe valori democratice, dar și a importanței păstrării unei corectitudini față de întreg personalul implicat și față de cercetarea științifică, dar și față de respectarea legilor în general.

Pe lângă această apreciere, un cod etic trebuie elaborat cu scopul de a crea o cultură a integrității sistemului de cercetare și dezvoltare care este un domeniu vital pentru progresul societății și al științei atât academice, cât și tehnice. Această cultură a integrității incumbă comisiilor etice care au în permanență obligația de a analiza complexitatea problematicii și de a răspunde nevoilor din mediul în care își desfășoară activitatea la un moment dat.

3.2. Destinatarii normelor de conduită etică

În sistemul de cercetare-dezvoltare, principalii destinatari ai normei sunt reprezentați de personalul de cercetare-dezvoltare care activează în cadrul sistemului național de cercetare-dezvoltare, în cadrul altor structuri organizatorice cu capital de stat, privat sau mixt, al instituțiilor publice, precum și în cadrul unor forme asociative ori în mod individual.²³

Aceste categorii de personal includ:

- personal de cercetare – dezvoltare
- cadre didactice universitare
- personal auxiliar din activitatea de cercetare-dezvoltare
- personal din aparatul funcțional

Pe lângă aceste categorii enumerate în art. 6 din Legea 319/2003 privind statutul personalului de cercetare-dezvoltare adăugăm ca destinatari direcți ai normelor etice studenții din universitățile de stat sau private.

Într-un raport al proiectului *Educație pentru Europa – O educație competitivă pentru o societate competitivă* se arată că în România activează în jur de 26000 de cercetători, care reprezintă un procent de aproximativ 0,26% din populația încadrată pe piața muncii.

---

²³ Legea 319/2003 privind Statutul personalului din cercetare-dezvoltare, art 3, alin 1

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

5.3. Conținutul codurilor de conduită etică în sistemul de cercetare-dezvoltare

Activitatea de codificare reprezintă un deziderat al oricărui sistem de drept și a oricărei ramuri de drept pentru că ajută la o simplificare manifestată atât pe planul elaborării legislației prin reunirea reglementărilor având același domeniu de aplicare, cât și o simplificare a aducerii la cunoștință a legilor prin întâlnirea în același cod de legi a reglementărilor ce urmăresc normarea relațiilor sociale de același fel.

Este adevărat că în cazul codurilor etice nu vorbim despre un veritabil cod de legi, în primul rând deoarece normele etice sunt norme morale, iar nu norme juridice care să-și manifeste efectele în domeniul dreptului, însă unele abateri de la codurile etice prezente în sistemul CDI poate ajunge până la interferența dintre moral și juridic, cel mai des întâlnindu-se abateri grave de la codurile etice care se manifestă și în sfera dreptului penal prin săvârșirea de infracțiuni.

În prezent, după cum am menționat și anterior, codurile etice sunt elaborate de comisiile de etică universitară în baza Legii educației naționale nr. 1/2011 coroborate cu Legea 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltare tehnologică și inovare cu modificările și completările ulterioare. Precum se prevede în art. 1 din Legea 206/2004: *„Buna conduită în activitățile de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și de inovare, denumite în continuare activități de cercetare-dezvoltare, se bazează pe un ansamblu de norme de bună conduită și de proceduri destinate respectării acestora. Normele de bună conduită sunt prevăzute în prezenta lege și sunt completate și detaliate în Codul de Etică și deontologie profesională al personalului de cercetare-dezvoltare.”*

În vederea analizei conținutului codurilor etice reprezentat de norme și principii etice, am consultat mai multe coduri etice ale universităților de stat și private din România care au specific diferit. Astfel, am consultat atât coduri ale universităților cu profil teoretic, cât și universități de medicină și farmacie sau cu specific militar.

În ciuda faptului că universitățile beneficiază prin lege de autonomie și că fiecare are libertatea de a-și coordona activitatea în nume propriu și de a-și elabora propriul cod etic, am observat că există numeroase similitudini în ceea ce privește introducerea unor principii etice și în ceea ce privește unele norme. Acest lucru se explică în primul rând prin existența unor norme morale unanim acceptate în mediul de cercetare-dezvoltare și care trebuie să existe la baza fiecărui cod. Există și reglementări specifice, în funcție de obiectul de studiu și activitate al fiecărei universități.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Transparența – reprezintă un principiu etic prezent în toate codurile de etică pe care le-am consultat. Transparența are la bază asigurarea egalității de șanse în sistemul de cercetare-dezvoltare și crearea tuturor premiselor pentru a avea acces la resurse materiale, informații și infrastructură în domeniu în cel mai facil și la îndemână mod posibil. De asemenea, un mediu universitar transparent se referă și la un mediu care nu este susceptibil discriminării pe orice tip de criterii de sex, orientare, naționalitate, culoare etc.

Transparența trebuie asigurată, de asemenea și în modul de desfășurare a concursurilor de admitere/licență/disertație sau la concursurile de ocupare a unor posturi sau funcții, cu privire la informații legate de aceste concursuri și lista poate continua.

În sistemul CDI trebuie să existe transparență și în ceea ce privește finanțarea și fondurile de care dispune acest domeniu, iar când luăm în calcul transparența ne referim atât la finanțare, cât și la modul în care au fost cheltuite și gestionate sumele de bani, în concordanță cu dispozițiile legale și procedurale ale instituțiilor.

Libertatea academică - reprezintă un drept câștigat de membrii comunității academice prin competență profesională realizată cu multă muncă, sacrificii, dăruire și ambiție. Acest drept conferă membrilor comunității academice posibilitatea de a se exprima deschis cu privire la opiniile lor științifice atât în fața studenților, cât și în cadrul conferințelor și seminarelor, dar și în lucrările publicate.

De asemenea, un alt mare drept câștigat de către membrii comunității academice prin libertatea academică, este acela că opiniile exprimate, lucrările publicate, conferințele susținute de aceștia nu pot fi cenzurate, dar se încurajează dezbaterile și abordarea critică indiferent de convingeri.

Membrii comunității academice sunt protejați față de orice formă de manipulare sau persecuție. Libertatea academică conferă membrilor comunității academice dreptul la confidențialitate și intimitate. Libertatea academică presupune respectul libertății academice față de celălalt.

Integritatea academică – reprezintă pilonul central al valorilor ce se regăsesc atât în reglementările privind etica din sistemul de cercetare-dezvoltare, cât și în codurile de etică existente pentru fiecare unitate sau instituție din sistemul național de cercetare-dezvoltare.

Integritatea academică reprezintă crezul pe care trebuie să îl respecte și de care trebuie să se bucure fiecare instituție universitară, iar acesta trebuie să aibă la baza întregul set de norme și

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

principii morale în conformitate cu care trebuie să funcționeze comunitatea academică: onestitate, corectitudine, transparență, libertate etc.

Recent, organizația Transparency International a creat „Pactul Național de Integritate pentru Mediul Academic” care a fost rezultatul unei necesități acute de grupare în jurul unor valori pe care le împărtășesc majoritatea actorilor din mediul academic, valori care trebuie promovate nu numai în mediul academic, ci și în societate în general. Aceste valori sunt fundamentale pentru mediul academic și împreună, prin promovare, normare și susținere a lor și sancționării încălcării lor se ajunge la scopul final al acestui Pact – menținerea unei integrități în mediul academic. La baza acestui pact stau principiile transparenței, conformității, proactivității, onestității și respectului.²⁴

Se dorește, de asemenea, ca prin intermediul acestui pact să se crească credibilitatea în mediul academic prin însușirea unor principii comune și prin menținerea unor standarde etice ridicate în toate activitățile și relațiile sociale întâlnite în mediul universitar.

În *Codul de etică pentru semnatarii pactului național de integritate pentru mediul academic*, integritatea este definită prin intermediul următoarelor coordonate:

- Tratarea tuturor colaboratorilor cu onestitate, seriozitate și profesionalism
- Nu se vor realiza activități care să instige alte persoane la comiterea unor fapte de natură a afecta imaginea comunității academice
- Nu se vor crea obligații de natură financiară cu alte instituții care ar putea compromite imaginea instituției
- Nu se vor accepta din partea studenților sau din partea unor intermediari foloase materiale cu titlu de răsplată pentru activități întreprinse
- Nu se vor accepta situații în care există conflicte de interese.²⁵

Integritatea academică este, după cum am văzut, un deziderat care începe să prindă contur prin asocierea mai multor entități din sistemul CDI, însă până la a avea un mediu academic curat, lipsit de suspiciuni și fapte de corupție, care să fie transparent, moral, etic și performant trebuie să treacă mult timp, să se promoveze constant importanța valorilor amintite și să se organizeze ample activități de conștientizare din partea societății.

Competența profesională – Universitățile încurajează dezvoltarea de programe academice cu standarde înalte, standarde care au capacitatea de a conduce la evoluția cunoașterii, formarea de specialiști de vârf, creșterea prestigiului în cercetare. Membrii comunității academice își asumă răspunderea pentru calitatea procesului educațional.

²⁴ <http://www.transparency.org.ro/pacte/PactulNationaldeIntegritatePentruMediulAcademic.pdf>

²⁵ <http://www.transparency.org.ro/pacte/PactulNationaldeIntegritatePentruMediulAcademic.pdf>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Cadrele didactice trebuie să stăpânească în detaliu disciplinele pe care le predau, asigurându-se de actualizarea conținutului la standardele cele mai înalte. Cadrele didactice trebuie să se informeze cu privire la conținutul cursurilor cuprinse în curriculum, realizând conexiuni cu acestea.

Diferențele de opinii și diferendele existente între cadrele didactice nu trebuie să influențeze calitatea pregătirii studenților. Cadrele didactice trebuie să acorde atenție deosebită pregătirii și susținerii cursurilor inclusiv materialele necesare, organizarea orelor de consultanță, îndrumarea redactării de lucrări de către studenți, notarea și comunicarea rezultatelor conform planificării.

Sub aspect pedagogic competența presupune alegerea de modalități cât mai adecvate pentru obținerea rezultatelor scontate.

Meritul - Comunitatea academică are obligația să recunoască și să recompenseze meritul, pentru că este o formă corectă de motivare. Meritul poate fi individual sau de grup, dar indiferent la care din cele două ne referim, presupune următoarele calități: creativitate, performanță, eficiență, dedicație, atașament.

Pentru a concretiza cât mai bine, putem considera comunitatea academică ca fiind formată din mai multe grupuri de interese pentru care se vor asocia meritele respective.

- a. Meritul studenților – este apreciat pe baza rezultatelor obținute prin diferite forme de evaluare la care se adaugă rezultate la concursuri profesionale, participarea la cercuri științifice și acțiuni civice etc.
- b. Meritul cadrelor didactice și cercetătorilor se stabilește în funcție de:
  - Calitatea cursurilor și seminarelor
  - Calitatea lucrărilor publicate
  - Aprecierea studenților
  - Aportul la dezvoltarea instituției
  - Contribuția la creșterea prestigiului instituției
- c. Meritul membrilor de conducere se stabilește în funcție de:
  - Eficiența conducerii instituției
  - Nivelul standardelor profesionale și morale
  - Aprecierile studenților
  - Aprecierile subordonaților
  - Aprecierile forurilor de conducere superioare.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Plagiatul – poate fi definit ca reprezentând acțiunea de preluare a unor materiale (parțiale sau integrale) realizate de alți autori și prezentarea acestora ca rezultate ale propriei activități de cercetare. De asemenea, în această categorie se încadrează și folosirea greșită a sistemului de citare sau omiterea indicării sursei unei idei, rezultate ale cercetării sau alte tipuri de materiale.

Încalcarea proprietății intelectuale și a drepturilor morale ale autorilor se concretizează prin:

- Copierea sau parafrizarea necreatoare a unui text preexistent fără specificarea autorului
- Citarea neatribuită a unor idei, argumente, date, rezultate într-o manieră care lasă impresia că acestea ar aparține celui care citează
- Însușirea contribuțiilor intelectuale (traduceri, sistematizări, tabele, figuri) ale altor autori și prezentarea lor public, fără menționarea explicită a surselor acestor contribuții.

Plagiatul, ca fenomen din ce în ce mai prezent în realitatea academică, de cercetare și de dezvoltare, este strâns legat de încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală a autorilor originali, precum și strâns legat de încălcarea altor principii etice ca: responsabilitatea individuală, integritatea academică, autonomia evaluării morale față de cea juridică. Încalcarea dovedită a acestor principii și a unor valori etice, cum ar fi onestitatea și corectitudinea intelectuală este o culpă gravă ce va fi sancționată sever, conform legilor în vigoare care reglementează sancțiunile și care sunt preluate și dezvoltate în codurile etice proprii fiecărei unități sau instituții din sistemul CDI.

Trebuie recunoscut faptul că plagiatul reprezintă cea mai frecventă cauză de abatere de la principiile și normele etice, iar în ultima perioadă s-a înregistrat o avalanșă de sesizări și de soluționări de contestări din partea comisiilor etice universitare cu privire la suspiciuni de plagiat. Cel mai grav este că sesizările privesc nu numai lucrări academice cu conținut specific, dar privesc și teze de doctorat, disertații, lucrări care ar trebui să se bazeze pe un profund caracter științific, reflecție a unor cercetări aprofundate și intense, cu o relevanță pentru mediul academic și societate în general. Mai mult, aceste lucrări ar trebui să asigure progres în domeniu, în ramura cercetării în general în schimb, acest proces este o reflecție a unui orgoliu ce se materializează într-un furt intelectual ce prinde un contur ce se vrea a fi diferit, însă fără relevanță pentru un mediu sufocat de aceleași idei și principii care nu asigură nicio finalitate practică.

Responsabilitatea – examinând câteva coduri etice ale unor universități de stat și private din România, am constatat că responsabilitatea academică se referă la două dimensiuni, o dimensiune profesională și o dimensiune civică, care se referă la comunitatea universitară în general. Responsabilitatea trebuie să se reflecte în primul rând în găsirea unei corelații între ceea ce oferă universitatea și sistemul de cercetare în general și nevoia societății. Întotdeauna trebuie să se urmărească ca cerințele și nevoile societății să fie acoperite de oferta și capacitatea pe care le are

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

universitatea. În momentul în care nu se realizează această concordanță, încrederea în sistem slăbește, iar scopul universității nu mai este atins.

Un exemplu relevant în acest sens poate sta în suprasaturarea pieței muncii cu absolvenți ai universităților care dețin diplome, însă nu au încadrare în câmpul muncii din cauza unui număr mult prea mare de specialiști în domenii fără acoperire. Acest fenomen din ce în ce mai crescut determină o nemulțumire socială, oameni specializați în domenii care sunt nevoiți să apeleze la reconversie profesională pentru a putea avea un loc de muncă și care, evident, nu au aceeași pregătire cu o persoană care este deja specializată în acel domeniu, fapt ce conduce la risipă de timp și resurse materiale și umane, iar de aici o serie de consecințe atât pe plan social, cât și pe planul credibilității universității – ca promotor al educației, științei și eticii în comunitate.

Universitatea trebuie să se afle într-o permanentă competiție de a solicita respectarea normelor și standardelor etice de către toți membrii comunităților academice. Acestea se referă atât la activități de cercetare, activități care implică studiul și predarea cursurilor universitare, competițiile în care sunt implicați studenții sau cercetătorii și mai ales responsabilitatea trebuie să marcheze valorile și competențele profesionale prin alegerea și promovarea profesionalismului și meritului.

Responsabilitatea se referă și la formarea și susținerea de critici referitoare la încălcarea standardelor și normelor etice, însă acestea trebuie să fie întotdeauna fondate și întemeiate, respectiv susținute de argumente și probate corespunzător. Plecând de la ideea de critică putem afirma că putem corobora critica cu responsabilitatea mai ales din perspectiva impulsivității membrilor implicați în cercetare și studiu care trebuie să fie într-o permanentă concurență atât cu ei înșiși, cât și cu ceilalți pentru obținerea rezultatelor scontate. Astfel, se creează așa-numita "critică constructivă" care conduce la îmbunătățirea și creșterea standardelor universitare.

În mod corelativ, responsabilitatea presupune și abținerea de la critici publice și neîntemeiate, care ar afecta imaginea universității în general, critici care ar avea caracter de dezinformare, tendențios sau calomnios.

Dezvoltarea cunoașterii și căutarea adevărului științific – întreg mediul universitar ar trebui să își orienteze activitatea și întregul resurselor materiale și umane pentru a dezvolta un cult al cunoașterii și al adevărului prin cercetare calitativă și nu cantitativă și prin folosirea tuturor mijloacelor în vederea dezvoltării de proiecte științifice remarcabile cu impact teoretic și practic.

Acest principiu poate fi asigurat mai ales prin promovarea de activități științifice precum participarea la seminare de instruire și conferințe naționale și internaționale, prin schimburi de experiență cu alte instituții care desfășoară activități de cercetare științifică, cultivarea unui spirit de

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

originalitate prin organizarea de concursuri de eseuri sau lucrări științifice și diferite alte activități care să încurajeze inventivitatea, cunoașterea și competitivitatea.

Respectul și toleranța – reprezintă două valori morale indispensabile într-un mediu academic transparent și corect, care oferă tuturor actorilor egalitatea de șanse necesară dezvoltării și învățării. Aceste valori trebuie în permanență cultivate de comunitatea academică astfel încât sunt interzise actele care aduc atingere respectului și toleranței prin umiliri, calomnii sau amenințări, hărțuiri, atac la persoană și la integritatea fizică și psihică a persoanei.

Aceste observații privind interzicerea comportamentelor ce ar putea aduce atingere respectului și toleranței nu exclud dezbaterile și rezolvarea diferendelor care apar între actorii ai comunității academice în diferite probleme sau activități desfășurate în cadrul academic atât timp cât există dialog constructiv, conversații civilizate și argumentate care sunt orientate spre diminuarea conflictului, iar nu spre sporirea acestuia.

Se condamnă vehement de către comunitățile academice hărțuirea exercitată de persoane care ocupă funcții superioare în scopul obținerii unor foloase sau pentru care se exercită abuz de putere, dar mai ales este aspru condamnată și sancționată hărțuirea sexuală care a fost prezentă în realitatea ultimilor ani în mediul universitar. Mediatizarea unor astfel de cazuri a oripilat opinia publică și a ridicat un mare semn de întrebare cu privire la integritatea academică în general și cu privire la procesul de învățământ și cel de cercetare în special, prin faptul că onoarea și respectul de care se bucură o instituție de învățământ sunt afectate grav și știrbite de comportamente degradante și ilicite în același timp.

Cazurile de abuz de putere, hărțuire, expresiile injurioase sau comportamentul insultător trebuie să fie aspru sancționate și netrecute cu vederea în comunitatea academică pentru a putea cultiva sentimentul de respect în societate și pentru a putea da un exemplu de restabilire a unor relații sociale grav afectate de comportamente inadecvate, putându-le să le numim chiar scandaloase.

Toleranța trebuie să se manifeste, de asemenea, în orice dimensiune a sistemului de cercetare-dezvoltare, mai ales din perspectiva naturii umane care este unică. Diferențele de opinii și de idei trebuie acceptate, nicidecum suprimate, trebuie respectate și încurajate într-un mediu care trebuie să fie expresia competitivității și profesionalismului. Astfel că fiecare actor trebuie să fie tolerant și să respecte o opinie ca expresie a libertății de exprimare și ca expresie a diferențelor ce există între gândirea nativă a oamenilor.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Ca o concluzie, valorile etice pe care le-am amintit în cele din urmă reprezintă principii care sunt unanim acceptate de întreaga comunitate academică și care sunt *sine-qua-non* pentru buna funcționare și întărirea încrederii în procesul educațional, de cercetare și de dezvoltare. Însă, este foarte important ca aceste valori să fie respectate și interpretate unele prin altele, să nu se facă deroga de la conținutul niciuneia și să se promoveze în comunitate ca reprezentând un tot unitar. Așadar, existența unui principiu și respectarea lui nu absolvă de vină abaterea de la un altul. Pentru a avea și a își însuși o conduită etică, destinatarul normei etice trebuie să respecte valorile etice în ansamblul lor.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

5.4. Cazuri de încălcare a normelor de conduită etică

Sistemul de cercetare-dezvoltare și inovare este un domeniu amplu în care etica joacă rolul de "gardian" al integrității și al transparenței activităților ce sunt implicate și mai ales, etica are rolul de a fundamenta încrederea în actul de cercetare științifică, academică și în cel de dezvoltare și inovare. Fără existența unei baze etice, bazate pe principii morale în acest domeniu și fără existența unui cadru normativ care să ordoneze relațiile ce se stabilesc între destinatarii normelor etice, întreaga activitate ar putea fi distorsionată de la scopul pe care îl urmărește, să se piardă din eficiență și din încrederea societății în general.

Așadar, orice abatere de la normele legislative din domeniul eticii sau a codurilor etice elaborate de comisiile etice ale instituțiilor și unităților din sistemul CDI trebuie sancționate conform gravității încălcării normelor, iar hotărârile de sancționare comunicate părâtului trebuie să respecte o procedură de publicare fie pe site-ul instituțiilor respective, fie prin altă modalitate prin care poate fi adusă la cunoștința publică. Astfel procesul de deliberare și sancționare al comisiilor etice ar fi unul transparent și totodată s-ar facilita accesul persoanelor interesate la activitatea efectivă a comisiilor etice.

Am consultat site-urile web ale câtorva universități de stat și private din România pentru a verifica dacă publicarea hotărârilor comisiilor de etică reprezintă o practică unitară la nivel instituțional. Am constatat că potrivit regulamentului de organizare și funcționare a comisiilor și a cartelor universitare pe care entitățile colegiale în discuție le respectă, autonomia universitară a permis diferențe între fiecare instituție educațională de învățământ superior astfel încât unele publică un raport semestrial sau anual în care se trece numărul sesizărilor înregistrate și obiectul sesizărilor în urma cărora se identifică anumite probleme specifice pe care comisia le ridică spre dezbateră și altor instituții și chiar autorității centrale pentru etică care este Ministerul Educației Naționale, acesta fiind cazul tipic pe care îl întâlnim în cazul Universității din București sau al Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative. Pe site-ul acestei instituții sunt publicate două rapoarte de activitate anuale, din perioada 2012-2014.

Pe site-ul altor instituții de învățământ superior găsim atât rapoarte de activitate anuale, cât și rapoarte de soluționare a sesizărilor comisiilor de etică. Exemplul universităților care urmează acest model sunt Universitatea de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș, UMF "Carol Davila" București.

Alte universități publice pe site-urile pe care le dețin rapoarte anuale ale comisiilor de etică în care prezintă obiectivele pe care le-au avut și pe care le-au îndeplinit sau nu în decursul anului în care s-a publicat raportul, fără a arăta cazurile concrete de sesizare sau hotărârile luate, deciziile rămânând un caz de activitate internă a comisiilor etice. Un exemplu în acest sens este reprezentat de Universitatea Bioterra din București.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

De asemenea, există și universități din România care nu au publicate pe site-urile instituțiilor nicio precizare sau informație cu privire la activitatea comisiei de etică, nu au publicat codul etic universitar sau rapoarte anuale ale comisiei, cazuri de abateri sau sesizări formulate cu privire la încălcări concrete. Un exemplu în acest sens este Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”.

Apreciem ca pe viitor, fără a crea o situație de imixtiune în activitatea comisiilor universitare și fără a încălca principiul autonomiei universitare, că este important a se face publică fiecare hotărâre a consiliului în contextul în care avem nevoie ca încrederea în sistemul universitar, în conducerea acestuia și în principiile fundamentale care îl călăuzesc, precum transparența, corectitudinea, integritatea și meritul să sporească și să devină un punct de referință pentru societate.

Consiliul Național de Etică al Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării primește, cum am văzut sesizările care îi sunt atribuite prin lege, iar pe site-ul instituției sunt trecute toate hotărârile și rapoartele ce au fost date în legătură cu sesizările înregistrate. Pe site sunt disponibile 45 de hotărâri și rapoarte ce datează din anul 2012 și până în prezent.

În continuare vom prezenta câteva cazuri concrete de încălcare a normelor etice și a codurilor etice și vom analiza care au fost sancțiunile impuse de comisiile etice cărora le-au fost deferite spre soluționare.

- I) În mediul universitar vom lua exemplul câtorva decizii și hotărâri pe următoarele tipuri de abateri:
  - 1) **Plagiat** – reprezintă încălcarea normelor etice cu cea mai mare frecvență în mediul academic de învățământ superior și vizează în special conținutul lucrărilor științifice și de specialitate, precum lucrări de licență sau de doctorat, dar și lucrări rezultate din activități de cercetare.
  - a) Raportul Comisiei de etică și deontologie a UMF Tîrgu Mureș cu privire la soluționarea sesizării nr. 12/8.11/2012 conțin suspiciuni asupra a 4 cazuri posibile de plagiat realizate de un profesor doctor care dorește să dobândească funcția de profesor universitar și coordonator de doctorat. După întrunirea în 3 ședințe diferite, Comisia constată că:
    - Cu privire la prima sesizare – autorul s-a autoplăgiat, prin copiere fidelă a unor pasaje, în redactarea lucrării sale de doctorat, realizând astfel o abatere de la regulile de bună cnuită în cercetarea științifică, încălcând prevederile art. 21, alin 1,2,11 din Codul de etică și deontologie profesională a UMF Tîrgu Mureș coroborat cu prevederile art. 4 din Legea 206/2004.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- În ceea ce privește a doua sesizare – traducerea fidelă în limba maghiară, alături de schimbarea ordinii autorilor constituie o abatere gravă de la codul instituției, precum și a legii nr. 206/2004, art.2m alin 1,2,4.
- A treia sesizare cu privire la eliminarea din lista de autori a unui autor maghiar contravine de asemenea codului etic al UMF Tîrgu Mureș.
- Articolele autoevaluate și depuse la dosarele de concurs pentru ocuparea funcției de profesor universitar fiind viciate, atrag scăderea punctajului necesar pentru promovarea la gradul didactic de profesor universitar.²⁶

În urma analizei, Consiliul de etică hotărăște trimiterea dosarului de a accede la gradul de profesor universitar către CNECSDTI, iar sancțiunea impusă de Consiliu este reprezentată de suspendarea pe o perioadă de 5 ani a dreptului de a accede la un concurs pentru ocuparea unei funcții superioare în învățământul superior sau de îndrumare în comisii de licență sau doctorat. Sancțiunea este luată conform art. 318, lit. c) din Legea 1/2011 a educației naționale, coroborat cu art. 11, lit. d din Legea 206/2004 și cu codul de etică al UMF Tîrgu Mureș.

- b) O altă decizie luată de Comisia de etică a UMF Tîrgu Mureș prin raportul cu privire la soluționarea sesizării Comisiei de etică nr. 11/29.10.2012 cu privire la suspiciuni de plagiat în care trei cadre universitare au încălcat codul de etică și deontologie profesională prin publicarea unor lucrări științifice și articole în reviste de specialitate. În primul caz pe care l-a soluționat Comisia, sancțiunea a constat în suspendarea, pe o perioadă de 12 luni, a dreptului de a se înscrie la un concurs pentru ocuparea unei funcții didactice sau de conducere sau ca membru în orice comisie de licență sau doctorat, în conformitate cu art. 318, lit. c din Legea nr. 1/2011 a educației naționale.

Următorul caz, ce are ca obiect suspiciunea de plagiat cu privire la o lucrare științifică din domeniul medicinei care urma să fie publicată într-o revistă de specialitate. Ca urmare a sesizării Comisiei, dar și a CNECSDTI, care a hotărât retragerea articolului și nepublicarea în revista de specialitate, precum și sancționarea cu avertisment scris.

În ultimul caz în care o studentă-doctorandă este de asemenea suspectat de plagiat, soluția fiind confirmarea suspiciunilor, sancțiunea impusă este avertismentul scris, sancțiune impusă conform aceleiași legi a educației naționale nr. 1/2011.²⁷

c) În anul 2014, din 26 de cauze deferite Comisiei de Etică Universitară²⁸ a Universității "Dunărea de Jos" din Galați, 7 au avut ca obiect plagiatul. În unul dintre dosare care au vizat suspiciunea de plagiat și autoplăgiat a unei cărți „Tehnologia activităților din unitățile de administrație publică și turism”. După analizarea cauzei, s-a confirmat suspiciunea, sancțiunile impuse de comisia de etică constând în suspendarea pe o

²⁶ RAPORT cu privire la soluționarea sesizării nr. 12/8.11.2012 – www.umftgm.ro

²⁷ Raport cu privire la soluționarea sesizării Comisiei de Etică nr. 11/29.10.2012

²⁸ http://www.ugal.ro/doc/serbanescu.luiza/files/hotarare_senat_16%20din%2030_3_2015_cu_anexa.pdf

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

perioadă de 10 ani a dreptului de înscriere la un concurs pentru ocuparea unei funcții didactice superioare, ori a unei funcții de conducere, de îndrumare și control, ca membru în comisii de doctorat, de master sau de licență, retragerea cărții, precum și eliminarea din conținutul CV-ului persoanei respective a titlului cărții. Sancțiunile au fost luate în conformitate cu codul de etică al Universității "Dunărea de Jos" din Galați și cu prevederile cuprinse în art. 318 din Legea 1/2011 a educației naționale.

Desigur că au existat și sesizări ale comisiilor de etică în urma cărora s-a constatat, după cercetări amănunțite, că suspiciunile privind plagiatul sunt nefondate și că impunerea de sancțiuni nu ar avea temei. În acest sens avem exemplul mai multor hotărâri ale CNECSDTI.

Prin Raportul final nr. 1256 din 15.03.2013 privind soluționarea sesizării înregistrate de Autoritatea Națională de Cercetare Științifică către CNECSDTI ce are ca obiect o situație de „posibil plagiat”, se constată în urma cercetării efectuate de membrii Consiliului Național de Etică că există diferențe între publicația asupra căreia s-a efectuat sesizarea și cea presupusă a fi fost plagiată, iar că autorii au respectat regulile de citare. Astfel se concluzionează că acuzațiile de plagiat nu se susțin.

Asemenea acestui exemplu se regăsesc și altele între rapoartele privind sesizările la CNECSDTI, dar și în cazul sesizărilor la comisiile de etică universitară. În susținerea afirmației din urmă stă Hotărârea Nr. 4/23.10.2014 a UMF Carol Davila București prin care Comisia de Etică și Deontologie Universitară constată ca neîntemeiate acuzațiile de plagiat presupus realizate de un conferențiar doctor al universității prin publicarea unei lucrări științifice de specialitate.

Există și exemple de cooperare eficientă între comisiile de etică universitară și Consiliul Național de Etică în cazuri de sesizări cu privire la abateri de la principiile etice. Un astfel de exemplu de cooperare îl întâlnim într-un raport de activitate suplimentar corectiv din anul 2012 al Comisiei de etică din cadrul Universității "Aurel Vlaicu" din Arad. Comisia a fost sesizată de Senatul Universității în anul 2012 cu un presupus caz de plagiat prezentat într-un cotidian local.

În urma dezbaterilor și după ce persoana suspectată de a fi comis fapte de plagiat a fost audiată în fața comisiei, cazul a fost preluat și de Consiliul Național de Etică care analizând la rândul-i toate aspectele relevante din dosar, precum și informațiile relevante din ancheta realizată de consiliul de etică al universității, a constatat că cele două cărți – documente științifice, conțin texte plagiante din diverse surse în proporție de 13,8%, respectiv 4%. În ceea ce privește a doua publicație, în care textele plagiante sunt în proporție de 4%, CNECSDTI a hotărât că este insuficient pentru a se susține acuzația de plagiat.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Sancțiunile care au fost dispuse de Consiliul național de etică au fost însușite și recunoscute și de către comisia de etică universitară și a constat în:

- Avertisment scris
- Retragerea uneia dintre cele două publicații.

Există și decizii ale Consiliului Național de Etică care au avut ca verdict netemeinicia suspiciunilor de plagiat, dar care au fost ulterior analizate de comisiile de etică universitară și care au constatat că acele suspiciuni de plagiat se confirmă, venind cu motivări temeinice asupra hotărârii lor. Aceste discrepanțe de soluționări au dus la conflicte și dezbateri publice în media care au slăbit din credibilitatea pe care o afișa atât CNECSDTI, cât și comisiile de etică universitară.

Ca o concluzie în ceea ce privește abaterea prin comiterea de plagiat, este evident că acest fenomen reprezintă o patologie a sistemului de cercetare-dezvoltare mai ales din perspectiva integrității domeniului. Considerăm utilă crearea unor acțiuni la nivel de instituție sau la nivel de consorțiu sau rețea care să implice mai multe unități din domeniu și chiar să antreneze și mass-media pentru a se conștientiza de către cetățeni că plagiatul reprezintă un furt intelectual la fel de grav precum cel material. Aceste acțiuni ar putea fi demarate prin crearea de campanii și conferințe de informare și conștientizare, prin tipărirea și împărțirea de broșuri cu tema plagiatului, organizarea de cursuri și seminare specializate în cadrul universităților și, de ce nu, crearea unor comisii mai mici care să analizeze eventuale cazuri de plagiat, pentru eficientizarea activității omisiilor de etică universitară, dar și celeritatea cu care se rezolvă sesizările. De asemenea, considerăm utilă informarea studenților, dar și a celorlalte categorii de persoane despre existența comisiilor etice universitare. Un număr impresionant de persoane și studenți din mediul academic nu cunosc că la nivelul fiecărei universități abaterile de la normele etice pot fi sesizate și comunicate comisiilor etice universitare pentru că nu cunosc existența acestora. De aceea, este importantă demararea unor acțiuni și campanii de informare a tuturor cetățenilor cu privire la acest lucru.

Într-un studiu realizat de Coaliția pentru Universități Curate²⁹ pe un total de 46 de universități se constată că există o toleranță scăzută la fenomenul plagiatului mai ales din pricina existenței unor reguli care nu lasă loc de interpretări din cauza ambiguității. Conform aceluiași studiu, 71% dintre universități ignoră complet regulile privind plagiatul, chiar dacă acestea au elaborate coduri etice în care se prevede expres caracterul non-etic al plagiatului.

²⁹ <http://www.romaniacurata.ro/topul-integritatii-universitatilor-din-romania-alcatuit-de-coalitia-pentru-universitati-curate/>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- 2) **Comportament inadecvat sau calomnios**- un procent considerabil din cel total al sesizărilor către comisiile de etică universitară îl reprezintă această categorie de abateri de la normele etice.
- a) Comisia de Etică și Deontologie Universitară a UMF Carol Davila București a fost sesizată cu privire la agresarea fizică a unui cadru didactic în timpul exercitării profesiei. Sesizările s-au depus atât de către partea vătămată, cât și de agresor, iar la investigarea cazului, comisia de etică a apelat la informații deținute de mai mulți martori. CEDU hotărăște conform celor analizate că se încalcă Codul de etică și deontologie al UMFCD, și anume art.9 – Respectul și toleranța : *Amenințarea, violența și agresivitatea fizică sau verbală sunt interzise atât în spațiul universitar, cât și în afara acestuia.*³⁰
- În acest caz, CEDU hotărăște că sancțiunea ce trebuie luată este exmatricularea studentului agresor, în conformitate cu art. 10 din Codul etic al UMFCD, care prevede că *sancțiunile aplicate sunt, în funcție de gravitate, avertismentul scris, anularea examenului fraudat pentru persoana în cauză, exmatricularea.*³¹
- b) Un alt exemplu de caz îl găsim evaluat în Raportul cu privire la soluționarea sesizării Comisiei de Etică a UMF Tîrgu Mureș nr.1/28.01.2013 care are ca obiect suspiciuni legate de atitudine jignitoare și ofensatoare manifestate public, precum și săvârșirea unei infracțiuni de fals și înșelăciune în dauna avutului obștesc. După analiza acestui caz, Comisia de etică și deontologie constată că se încalcă prevederile Codului de Etică și Deontologie Profesională a UMF Tîrgu Mureș, în concret a art.10, alin5, art.26, alin.1 și a art. 31, alin 5, precum și încălcarea prevederilor Regulamentului intern al UMF Tîrgu Mureș. Comisia de etică decide, în consecință, aplicarea sancțiunii de *suspendare, pe o perioadă de 4 ani, a dreptului de înscriere la un concurs pentru ocuparea unei funcții didactice superioare ori a unei funcții de conducere, de îndrumare și de control, ca membru în comisii de doctorat, de master sau de licență*, sancțiune prevăzută în art. 318 din Legea 1/2011 a educației naționale.
- c) Universitatea de Medicină și Farmacie "Grigore T. Popa" din Iași s-a confruntat cu sesizări de comportament inadecvat și neconform principiilor etice din partea membrilor comunității academice. Un exemplu relevant în acest sens îl avem în Decizia Nr. 1/6.02.2015, în care se constată de către Comisia de etică universitară săvârșirea unor abateri disciplinare de către un cadru didactic al Facultății de Bioinginerie Medicală prin „*ofense aduse unor colegi, membri ai comunității academice cu sau fără susținere în demonstrarea acestor lucruri, atunci când acuzele au fost publice înainte ca structurile competente din universitate să se pronunțe*”.³² Conform codului de etică al Universității de

³⁰ Codul de etică și deontologie al Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila”, București

³¹ idem

³²Decizia Nr. 1/6.02.2015 – Comisia de etică a UMF Grigore T. Popa Iași

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Medicină și Farmacie "Grigore T. Popa" din Iași, coroborat cu prevederile legii Educației Naționale, „*nu sunt permise dezinformarea, calomnierea, denigrarea publică a programelor și persoanelor din instituție de către membrii propriei comunități academice*”³³. Cu alte cuvinte, prin abaterea realizată de respectivul cadru didactic se aduc atingeri grave principiilor fundamentale cuprinse în codurile etice precum: respectul și toleranța, onoarea, integritatea academică, dar și responsabilitatea.

În dispozitivul deciziei se notează că faptele comise de cadrul didactic contravin art. 21, al. 3 din Codul de etică și deontologie profesională universitară care prevede principiul responsabilității profesionale. Acest cadru didactic, prin anumite acuzații și opinii publice a creat o stare de dezinformare atât în cadrul comunității academice, cât și în societate, dar și o calomniere la adresa unor cadre didactice din universitate.

După ce Comisia de etică a analizat faptele care i se imputau cadrului didactic a constatat vinovăția acestuia și ca atare a dispus sancționarea acestuia cu **avertisment scris**, în baza prevederilor Legii Educației Naționale, coroborat cu prevederile codului de etică universitară. Astfel, conform acestor prevederi, „*nu sunt permise dezinformarea, calomnierea, denigrarea publică a programelor și persoanelor din instituție de către membrii propriei comunități academice*”.

Analizând aceste sancțiuni care se impun în cazul în care se constată o conduită neconformă din partea cadrelor didactice sau a membrilor comunităților academice, constatăm că cel mai adesea se constituie din avertisment scris sau o destituire dintr-o anumită funcție. Considerăm că o astfel de conduită neconformă ar trebui aspru sancționată în condițiile în care se săvârșesc aceste abateri în cadrul universităților, în timpul activităților educaționale, în primul rând deoarece universitatea ar trebui să reprezinte un model de probitate morală atât pentru cei care sunt implicați în procesul educațional și de cercetare, cât și pentru societate în general. Astfel, dacă cei care ar trebui să fie promotorii acestor principii, ei înșiși încalcă regulile etice, este greu și utopic să putem pretinde studenților sau oamenilor simpli din comunitate să respecte un cod etic. În primul rând trebuie să existe modele care să inspire printr-o conduită ireproșabilă, iar mai apoi se poate pretinde să existe și o conformitate din partea celorlalți destinatari ai normei.

---

³³ idem

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- 3) **Confecționarea de rezultate sau înlocuirea lor cu date fictive.** – Această reprezintă un caz de abatere întâlnită în comunitatea academică. Pentru a facilita o operațiune, un studiu, multe persoane aleg să falsifice sau să modifice rezultate sau date în scopuri științifice. În primul rând, acest caz de abatere vine în contradicție și încalcă principiile morale precum: onestitatea, buna-credință, responsabilitatea, cinstea, incoruptibilitatea, integritatea academică.

În susținerea acestui tip de abatere de la normele etice vom da exemplul Deciziei nr. 2/24.04.2015 a Comisiei de Etică și Deontologie Profesională Universitară a Universității Grigore T. Popa din Iași, în care un student este suspectat și verificat pentru suspiciunea de confecționare de rezultate sau înlocuirea lor cu date fictive. În urma analizelor efectuate de Comisia de etică universitară se constată că acuzatul a contrafăcut o situație școlară cu relevanță într-o țară străină și a prezentat-o în cadrul universității pentru a-i susține dosarul de înscriere la studii. Acest fapt constituie conform Comisiei o abatere gravă de la Codul de etică universitară și a dispus prin hotărâre ca celui în cauză să i se aplice sancțiunea de suspendare a dreptului de a se prezenta la două sesiuni consecutive de examen. În susținerea acestei sancțiuni s-au invocat prevederile din art. 12 al Codului de etică universitară care prevăd:

„Universitatea de Medicină și Farmacie Grigore T. Popa din Iași recunoaște cinstea, incoruptibilitatea și probitatea, ca valori morale de prim rang.

Membrii Universității trebuie să își exercite profesia cu onestitate, bună-credință și responsabilitate, cu respectarea legii și acționând în conformitate cu cerințele profesiei, să contribuie la respectarea obiectivelor etice legitime ale Universității.

La nivelul universității, membrilor comunității academice le este interzis să solicite sau să accepte, direct ori indirect, vreun avantaj sau beneficiu moral sau material, sau să ia parte cu bună-credință la activități ilegale și angajamente care discreditează profesia sau entitatea publică din care face parte.”³⁴

- 4) **Încercarea de a pretinde sau oferi foloase materiale în scopul promovării unor examene.** Acesta este un fenomen larg răspândit în comunitatea academică universitară, care afectează atât procesul educațional, duce la o performanță academică scăzută, dar și la o neîncredere generală din partea comunităților în procesul educațional. În ultimul timp, mass-media a realizat numeroase statistici, materiale, articole care relevă că în mediul academic universitar se pretind foloase materiale pentru a promova examene sau pentru a realiza lucrări de licență. Acest

³⁴ Codul de Etică și Deontologie Profesională Universitară – Universitatea de Medicină și Farmacie “Grigore T. Popa”, Iași

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

fapt iese de cele mai multe ori din sfera ilicitului moral și intră în sfera ilictului penal prin înscrierea faptelor în conținutul constitutiv al infracțiunii de dare și luare de mită. Există numeroase acuzații pe rolul instanțelor penale, dar și hotărâri definitive care constată că inculpații au săvârșit astfel de infracțiuni. Desigur că acest fapt este unul extrem de grav, iar pe lângă faptul că distruge atât scopul universității de instituție primară în formarea noilor generații și în educarea acestora, cât și încrederea în performanța academică și în capacitatea acesteia.

Recentele scandaluri de la universități de prestigiu din țară în care au fost implicate cadre didactice de renume, cu reputație și expertiză în domeniu au dus la denigrarea instituției superioare de învățământ în general și plasarea acesteia în rândul celor mai corupte forme instituționale din partea opiniei publice. Acest fapt este unul îngrijorător dat fiind rolul universității și considerăm că trebuie făcute demersuri din partea tuturor categoriilor sociale pentru a promova etica și responsabilitatea în mediul academic universitar.

Vom da și un exemplu de astfel de abateri ce s-a înregistrat la Facultatea de Medicină Dentară din cadrul UMF Grigore T. Popa Iași. În decizia nr. 3 din 3.10.2013 se constată că un student s-a abătut de la normele de etică universitară prin anumite fapte care ar fi dus la promovarea nelegală a unui examen care în realitate fusese picat cu nota 4, dacă respectivele fapte nu ar fi fost descoperite la timp. Comisia de etică a apreciat că acest fapt reprezintă o abatere gravă de la codul de etică universitară și a decis să impună sancțiunea de suspendare a dreptului de a se prezenta la două sesiuni de examene³⁵.

În cazul acestor tipuri de abateri apreciem că abaterile ar trebui sancționate mult mai sever și aplicate nu numai pedepse penale, ci și sancțiuni care să reprezinte un exemplu pentru întreaga comunitate academică astfel încât astfel de abateri de la codurile etice și principiile etice să nu mai existe.

³⁵ Decizia nr. 3 din 3.10.2013 – Comisia de etică a UMF Grigore T. Popa Iași

5.5. Cauzele încălcării normelor etice

După cum am observat în capitolele anterioare, încălcarea normelor și principiilor etice incluse în codurile etice și implicit în legislația în vigoare au drept consecință o decredibilizare a sistemului de cercetare-dezvoltare, fenomen ce implică și o decridibilizare a actului de învățământ în sine și are repercusiuni mai ales asupra integrității academice ce conduce la o performanță academică scăzută.

În prezent, după cum am constatat anterior, se pune accentul pe sancțiuni, iar nu pe prevenție în ceea ce privește codurile etice, iar cazurile de încălcare a normelor etice se recurge strict la impunerea de sancțiuni, fără a se încerca o corectare a conștiinței celor care le încarcă sau realizarea de acțiuni de conștientizare a importanței domeniului și a păstrării unei integrități în cadrul acestuia.

Pentru a identifica principalele cauze care duc la încălcarea normelor etice am apelat la un studiu realizat de Coaliția pentru Universități Curate care scoate în evidență gradul de integritate ce se înregistrează în universitățile din România. CUC menționează că acest studiu a fost bazat pe monitorizarea a 42 de universități din 56 existente în România (au fost excluse de la evaluare universitățile cu profil artistic și militar).³⁶

Consultând studiul realizat de Coaliția pentru Universități Curate, publicații în mass-media din România din ultimii 5 ani, dar și opinia publică în general, am apreciat ca fiind cauze ale încălcării normelor și principiilor etice în sistemul de cercetare-dezvoltare următoarele:

- 1) **Lipsa de transparență.** Deși principiul transparenței se regăsește în toate codurile etice, în legislație, dar și ca principiu de bază în toate sectoarele de activitate, în administrație, în instituțiile de stat centrale și locale, dar și în sectorul privat, se pare că acest fenomen a rămas în stadiul de concept teoretic. O posibilă cauză a acestei manifestări negative rezidă în lipsa de democrație internă dirijată sau în păstrarea unui cult al nepotismului manifestat încă din perioada comunistă și care încă mai rezistă în percepția cetățenilor și astăzi. Deși comunicarea de date și informații este mult simplificată în realitatea de astăzi prin evoluția continuă a tehnologiei și a comunicațiilor, transparența administrativă și decizională rămâne un factor încă slab dezvoltat care duce inevitabil și la manifestări de natura încălcării principiilor și codurilor etice.

S-a arătat că doar un procent de 38% dintre universitățile de stat sunt transparente din punct de vedere administrativ, prin publicarea în timp real, în concordanță cu prevederile legale și ale cartei universitare, a declarațiilor de avere și de interese.³⁷

³⁶ idem

³⁷ Studiu Coaliția pentru Universități Curate

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Prin lipsa de transparență se favorizează apariția discriminării pe criteriul egalității de șanse între candidații la diferite posturi sau funcții de grade didactice, favorizarea plagiatului, apariția nepotismului, iar lista poate continua.

În studiul realizat de CUC³⁸ se menționează că în 95% dintre facultățile care au fost urmărite în cadrul studiului a fost identificat un număr foarte mare de "familii universitare", iar într-un număr foarte mare de universități au fost identificate cazuri concrete în care posturile scoase la concurs au fost "cu dedicație" pentru membrii familiei. Acest caz reprezintă o încălcare a majorității codurilor etice care se înscrie în sfera incompatibilităților.

O prevedere în acest sens găsim în Codul de etică universitară a Academiei de Studii Economice din București, care în art. 11 – Dispoziții finale prevede: *Conducerea A.S.E. stabilește și respectă întocmai obligația ca, în cadrul comisiilor de examene, încadrări, promovări, acordări de distincții etc, să nu fie incluse persoane care sunt în conflict de interese, ascendenți sau descendenți și, colateral, până la rudele de gradul doi.*³⁹

Același nepotism și mod de accedere la posturile din universități determină un management universitar scăzut și neperformant. Studiul CUC apreciază că în 57% din cazuri, calitatea guvernantei este mai scăzută decât media (între 10 și 35 de puncte), prima universitate clasată din punctul de vedere al integrității abia apropiindu-se de 25 de puncte.⁴⁰

- 2) **Existența cazurilor de corupție.** Din păcate, fenomenul corupției din ce în ce mai răspândit și ajuns și în mediul universitar determină un număr foarte mare de sesizări către comisiile etice cu cereri de încălcare a normelor și principiilor etice cuprinse în codurile etice universitare. Acestea afectează atât calitatea actului educațional, cât și încrederea în sistem și reprezintă oglinda unui sistem simptomatic în care sunt antrenate diferite categorii sociale care merg până la cel mai înalt nivel.

Un studiu sociologic realizat în 2007 numit Studiul Comșa et al., studiu ce a fost condus pe un eșantion de aproximativ 1007 cadre didactice din mediul universitar și 1171 de studenți în cursul anului 2007, relevă faptul că fenomenul corupției este plasat de către cei chestionați între problemele majore ale sistemului. Majoritatea au declarat că dețin informații despre cel puțin o situație de corupție academică. Dintre categoriile percepute ca fiind corupte, în urma chestionării, s-a ajuns la concluzia că acestea sunt: administratorii de cămine, urmași de secretare, studenți și mai apoi de cadre didactice. Nivelele ridicate de corupție sunt percepute în general în rândul studenților la medicină și farmacie, urmași de politehnică, arhitectură și urbanism.⁴¹

³⁸ idem

³⁹ Codul de etica Academia de Studii Economice – București

⁴⁰ Studiu CUC

⁴¹ Comșa, Tufiș, Voicu (2007), pp. 69-70

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Precum s-a arătat și în mass-media, printr-o mediatizare, considerăm noi excesivă a cazurilor, fondul corupt al mediului universitar a determinat apariția a nenumărate cazuri de infracțiuni ce includeau darea și luarea de mită în vederea promovării unor examene, favorizarea anumitor candidați pentru anumite posturi, calomnia, hărțuirea sexuală și lista poate continua. Însă în acest caz ne aflăm și în sfera ilicitului penal, care antrenează forța coercitivă a statului prin gravitatea faptelor care constituie infracțiuni.

Așadar, un mediu corupt, asemenea unui lanț trofic, favorizează apariția unor noi cazuri de încălcare a normelor etice, în primul rând prin puterea negativă a exemplului și în al doilea rând prin și crearea unor situații-premisă care facilitează o nouă încălcare a normelor.

- 3) **Lipsa unor instanțe care să realizeze un control eficient în domeniu.** Apreciem că această coerciție trebuie realizată pe două nivele specifice, unul vertical, care să realizeze atât o judecare a faptelor, cât și un control preventiv, iar aici competența potrivită s-ar afla în slujba ministerului de resort. Controlul orizontal – realizat de comisiile etice universitare, să se realizeze eficient și să acționeze cu celeritate maximă în rezolvarea sesizărilor aduse. Comisiile etice există, au o activitate specifică, funcționează în baza regulamentului propriu de organizare și funcționare, a codului etic, cartei universitare, toate documentele elaborate în conformitate cu Legea educației naționale 1/2011 cu modificările și completările ulterioare, publică de asemenea rapoarte de activitate, însă activitatea este prea puțin cunoscută de către populație în general, iar multe dintre cazurile ce ar putea reprezenta obiect de sesizare către aceste comisii nu sunt aduse la cunoștință deoarece nu există o mediatizare sau un exemplu al funcționării acestora în rândul studenților. Chiar dacă media a făcut o publicitate semnificativă acestor comisii etice universitare prin prisma existenței unor suspiciuni de plagiat a unor demnitari, comisiile etice încă nu se bucură de popularizarea binemeritată. În plus, chiar dacă aceste comisii au posibilitatea de autosesizare în anumite cazuri, din rațiuni necunoscute, acestea nu adoptă această procedură, iar abaterile rămân nesancționate.
- Așadar, eficientizarea activității comisiilor etice universitare, precum și constituirea unui organ cu rol administrativ-jurisdicțional pe probleme de etică care să realizeze un control la nivel vertical constituie o soluție la cauzele de încălcare a normelor, dar și de sesizare a cazurilor concrete de abateri.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- 4) **Lipsa de integritate academică.** Reprezintă o problemă stringentă care determină la rândul ei o decredibilizare a sistemului și favorizează astfel nerespectarea cadrului etic din universități. Integritatea academică are ca scop existența onestității în activitatea desfășurată și acordarea de respect pentru orice categorie de muncă intelectuală.

Deși s-a efectuat o presiune care a urmat o traiectorie ascendentă asupra respectării onestității intelectuale (vezi cazurile de plagiat) și s-au condamnat de către opinia publică cazurile de încălcare a lor, același studiu CUC a relevat că în anul 2009 s-au condamnat de către opinia publică cazurile de încălcare a lor, același studiu CUC a relevat că în anul 2009 integritatea academică era una din problemele majore ale sistemului de educație.

- 5) **Lipsa de profesionalism.** Profesionalismul reprezintă o calitate, o însușire pe care trebuie să o dețină fiecare membru și destinatar al normei etice universitare, atât profesor, cât și student sau personal auxiliar. Din păcate, în universitățile din România se constată o tendință descendentă a gradului de profesionalism cu care se operează în domeniu, iar acest fenomen se datorează pe de o parte lipsei de corelație între merit și carieră, iar pe de altă parte unei lipse de interes din partea tuturor în ceea ce privește dezvoltarea profesională odată ajunși la ocuparea unui post.

Cum influențează lipsa de profesionalism sau mai bine zis, cum favorizează aceasta apariția abaterilor de la normele și principiile etice? Răspunsul poate fi dat cel mai bine prin utilizarea următoarelor exemple:

- Lipsa de profesionalism a unor cadre didactice în susținerea cursurilor și acordarea notelor poate avea ca o consecință direct discriminarea
- Neprofesionalismul cu care profesorii își prezintă materia de studiu poate încuraja plagiatul sau comportamentul nepotrivit în timpul orelor de curs
- Lipsa de profesionalism manifestată în sfera candidaturii la funcții din mediul universitar poate slăbi calitatea managementului instituției și conduce la slăbirea, spre exemplu, a transparenței
- Neprofesionalismul poate descuraja meritul.

Desigur că lista poate continua, acestea sunt doar câteva exemple punctuale care scot în evidență faptul că lipsa acestei calități, poate avea, indirect repercusiuni asupra conștiinței oamenilor și comunităților în ceea ce privește capacitatea universităților de a oferi un mediu propice dezvoltării, științei și acumulării de cunoștințe, locul în care se pregătesc viitoarele generații de profesioniști și intelectuali.

Dacă la nivel conducerii sau dacă un profesor, prin lipsa acestei calități, el însuși săvârșește o abatere de la codul etic, atunci exemplul negativ va fi perceput într-un mod eronat, și anume: dacă la nivel înalt se întâmplă astfel de încălcări, este normal ca și categoriile mai mici să greșească, și fără se insiste asupra repercusiunilor. Desigur că această mentalitate greșită există, însă trebuie luptat pentru combaterea ei deoarece chiar

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

dacă a greși este în natura umană, acest lucru nu ne absolvă de vină în momentul în care vorbim despre o abatere, o încălcare a ceea ce o comunitate, mai ales cum este cea universitară, consideră etic, corect și principial la un moment dat.

- 6) **Performanța academică scăzută.** Între cauzele care determină încălcarea normelor etice poate fi introdusă și această categorie, chiar dacă impactul ce se realizează este unul indirect, evidențiat prin faptul că existența unui număr mare de universități sau cum au fost denumite de către presă "fabricile de diploma", oferă posibilitatea unor persoane care nu au reușit să urmeze o universitate de prestigiu, acreditată, cu performanțe recunoscute, spre a obține la sfârșitul a 3-4 ani de studii a unor diplome care creează încărcătura spațiului premergător celui al muncii. Astfel se ajunge la așa-numitele "meserii cu diplomă". Încadrarea în câmpul muncii devine astfel din ce în ce în ce mai dificilă deoarece mediul academic devine unul accesibil tuturor, chiar dacă performanțele nu sunt tocmai cele scontate. Spunem că și acest fenomen are un impact asupra cazurilor de încălcare a normelor etice deoarece se încurajează neperformanța și neprofesionalismul – principii care se regăsesc în majoritatea codurilor etice consultate (ex: Codul de etică și deontologie profesională al Academiei Navale „Mircea cel Bătrân”).

În concluzie, apreciem că toate aceste cauze pe care le-am enumerate și comentat mai sus sunt cele mai simptomatice care pot fi identificate în domeniu și reflectă un sistem care, deși important, încă mai necesită o perioadă de acomodare și aliniere la legislația europeană și internațională, dar mai ales are nevoie de o "revigorare" în ansamblul său prin prisma conștiinței oamenilor.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

5.6. Efectele încălcării normelor incluse în codurile etice

Chiar dacă în majoritatea cazurilor în care se constată încălcarea normelor de etică universitară intervin comisiile de etică și Consiliul Național de Etică al Cercetării Științifice Dezvoltării Tehnologice și Inovării și stabilesc sancțiuni pentru cei care au încălcat aceste norme și principii, s-a constatat că, din păcate, un număr foarte mare de cazuri de abateri nu ajung la cunoștința acestor entități de control, creându-se un soi de cifră neagră a abaterilor care depășește cu mult o limită acceptabilă.

Acest fenomen pe care îl putem denumi cifra neagră a abaterilor de la normele etice poate avea numeroase cauze, printre care enumerăm: lipsa de implicare și interes din partea membrilor comisiilor etice care nu demarează proceduri de autosesizare în anumite cazuri, lipsa cunoașterii existenței și funcționării comisiilor etice de către destinatarii normelor etice și cei împuterniciți să realizeze sesizări, lipsa unor instrumente eficiente de control care să se afle la îndemna comisiilor etice universitare etc.

Dacă în cazul abaterilor asupra cărora s-a demarat o procedură de cercetare din partea comisiilor etice și s-au stabilit în final sancțiuni se creează un sentiment de respectare a ordinii morale existente în comunitatea universitară, în cazul în care există încălcări de la principiile morale, însă acestea rămân cazuri izolate, asupra cărora nu se intervine, atunci impactul asupra conștiinței societății în general este unul negativ, care slăbește încrederea în eficiența și eficacitatea atât a activității comisiilor etice, cât și a universității.

Desigur că, precum există cauze ale încălcării normelor etice, iar în capitolul anterior am enumerate care ar fi, în viziunea noastră, aceste cauze, există și efecte – efecte care se manifestă pe termen lung și care produc urmări și consecințe imediate atât în ceea ce privește actul educațional, prin slăbirea calității managementului, cât și în ceea ce privește imaginea sistemului de cercetare-dezvoltare în general.

În continuare, am identificat câteva efecte pe care le considerăm noi incidente ca urmare a încălcării normelor etice și pe care le vom analiza din punctul de vedere al impactului social pe care îl au.

- 1) **Decredibilizarea mediului universitar.** Încă de la formarea și dezvoltare sa, mediul academic universitar și de cercetare românesc a fost unul care a avut la bază reguli și principii bine fundamentate, a beneficiat de cadre didactice bine pregătite, cu experiență și care se aliniau între marii cercetători științifici ai vremii din țări continentale, dar și

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

din afara continentului. Ulterior, odată cu înrădăcinarea ideilor comuniste s-a schimbat și ideologia care a stat la baza formării universitare prin impunerea unor doctrine care reflectau gândirea politică, iar acest lucru a afectat în primul rând concepția oamenilor ulterior, după ieșirea din comunism, deoarece reminiscente încă se mai manifestă atât în activitatea de cercetare și în conștiința unor cadre didactice care au fost contemporane momentului, dar se manifestă și în procedurile rămase vetuste și cu o acută nevoie de schimbare și evoluare.

Mai devreme am identificat ca reprezentând o cauză a încălcării normelor etice, integritatea academică care astăzi se află pe o pantă descendentă și este din ce în ce mai slăbită. Considerăm că acest lucru se datorează acestor fluctuații în timp care sunt vizibile și care au pornit de la o încredere de necontestat într-un sistem eficace, care reflecta nevoia și interesul pentru progres al societății manifestat din partea tuturor, iar această nevoie se oglindea mai ales în investiția pe toate planurile, atât economico-financiar, cât și cultural și social în universități, ca principal pilon al sistemului de cercetare și dezvoltare, până la ceea ce a devenit astăzi universitatea, un sistem perceput ca fiind rigid, lipsit de performanță și afectat de corupție, ca simptomă generală a unei societăți moderne.

Legătura pe care o găsim între integritatea academică – cauză a încălcării normelor etice și decredibilizarea mediului universitar – efect al abaterilor de la normele etice rezidă în următoarele:

- Pe fondul unei lipse a corectitudinii și onestității academice se “încurajează” și celelalte categorii de persoane să comită aceleași abateri ca o consecință a faptului că nu există repercusiuni majore și ca atare, ceea ce nu este interzis, este permis, iar acest fenomen duce la o generalizare a unei practici nesănătoase în care se vor comite din ce în ce mai multe abateri de la principiile etice și se va ajunge la o degradare a mediului universitar în general, în care societatea nu va mai găsi un model de probitate și de corectitudine, ci mai degrabă un intrus deghizat sub masca onestității. Ca o urmare imediată se realizează decredibilizarea actului de învățământ și a capacității acestuia și se poate realiza de asemenea o deviere reală a scopului universităților în general, de la promotor al educației și al formării profesionale eficiente, la o reflectare a unui mediu lacunar, problematic și care nu mai reprezintă un real interes pentru societate.
- Dacă educația și cercetarea de cel mai înalt nivel se realizează într-un mediu care la rândul său reprezintă probleme majore care nu reflectă onestitate, corectitudine și transparență, atunci este clar că societatea nu va mai privi nici actul de educație, nici capacitatea instituțională și administrativă ca pe un model de eficiență și importanță, ci va fi aliniat tuturor celorlalte instituții care se confruntă cu probleme similare precum corupția sau incapacitatea.
- Se observă că de la instituția care ar trebui să se bucure în societate de cel mai mare prestigiu și de o reputație de necontestat, în care se cultivă valori și principii puternice, în care se educă viitoare generații de lideri, profesioniști și cercetători care ar trebui să

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

contribuie la îmbunătățirea și progresul societății, universitatea a devenit un mediu slab acreditat de către societate, tocmai din cauza simptomelor care l-au afectat în ultimii 25 de ani și care au reflectat tendințele pe care le-au urmat toate instituțiile statului și toți oamenii.

Din păcate, cu cât cazurile de încălcare a codurilor și principiilor etice crește, alături de presiunea și mediatizarea excesivă pe care mass-media o realizează, se creează o decredibilizare din partea societății în tot ceea ce reprezintă activitatea comisiilor de etică și în principiile etice în general, care se răsfrâng în încrederea sustenabilității și eficienței actului de învățământ, de cercetare și de dezvoltare.

2) **Privarea anumitor categorii de persoane de exercițiul unor drepturi.**

Nediscriminarea, egalitatea de șanse, meritul și profesionalismul sunt principii etice dezvoltate în majoritatea codurilor etice din sistemul de cercetare și dezvoltare și a căror valoare este incontestabilă pentru dezvoltarea unui mediu transparent și integru.

Discriminarea, așa cum este tradusă în majoritatea codurilor etice, se referă la diferențe sociale și profesionale referitoare la organizarea concursurilor pentru ocuparea unor funcții sau posturi, evaluarea performanțelor individuale atât a cadrelor didactice, studenți sau cercetători, aplicarea măsurilor disciplinare.

Egalitate de șanse este recunoscută oricărei persoane, indiferent de activitatea desfășurată sau de dezvoltarea profesională pe care o are.

Meritul trebuie recunoscut ca o calitate individuală ce trebuie încurajată și cultivată sistematic prin examene, evaluări, alegeri pentru funcții, toate bazate pe criteriul competenței.

Profesionalismul se reflectă în existența unui cadru competitiv, stimulat în permanență de merit și performanță, în care personalul din sistemul CDI își dezvoltă continuu aptitudinile și realizează activitățile specifice cu rezultate maxime.

Nerespectarea acestor principii etice pe care le-am enunțat au ca efect privarea personalului din sistemul de cercetare-dezvoltare de exercițiul drepturilor corelative. Astfel, nu va mai fi încurajat un mediu transparent, în care să nu existe motive de suspiciuni pe motive de discriminare sau egalitate de șanse sau nu vor fi eliminate persoane competente, cu expertiză și experiență acumulată în domeniu de la luarea unor măsuri administrative, tehnice și educaționale pentru garantarea unui spațiu onest, în care să nu domnească o practică unitară în privarea de drepturi a unor persoane.

Acest efect este unul nociv și poate fi contracarat prin următoarele exerciții de transparență:

- Informarea despre organizarea concursurilor și examenelor pentru ocuparea funcțiilor și gradelor didactice din domeniu
- Promovarea profesională bazată pe merit
- Evaluarea continuă a performanței și calității activității desfășurate de cercetători, cadre didactice și studenți

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- Publicarea oricăror hotărâri de interes general printr-o modalitate facilă de acces la informație.

3) **Generalizarea încălcării dreptului de proprietate intelectuală.** Un efect direct al existenței cazurilor de plagiat academic și științific constă în încălcarea unui titlu legal al persoanei, și anume cel de proprietate intelectuală asupra tuturor creațiilor de natură intelectuală.

Acest concept este preluat în unele coduri etice sub denumirea de "responsabilitate intelectuală". Exemplu, vom cita din Codul de etică și deontologie profesională a Academiei Navale „Mircea cel Bătrân”, care la art 32 prevede: *studentii trebuie să manifeste responsabilitate față de statutul lor profesional, față de pregătirea în domeniul și specializarea pentru care au optat, să contribuie la buna desfășurare a procesului de învățământ printr-o participare informată și activă la cursuri, seminare și lucrări practice.*

Din nefericire, existența cazurilor de plagiat și ca atare, încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală au ca efect încurajarea unui mediu care nu mai este bazat pe progres și evoluție, ci pe regres, iar acest lucru este vizibil mai ales în atitudinea studenților și a cercetătorilor care aleg o soluție facilă de a realiza unele lucrări sau cercetări științifice prin inspirarea din diferite surse și doar modificarea unor date care să nu ofere un vădit caracter de copie.

Având în vedere că vorbim despre sistemul de cercetare-dezvoltare și inovare, sistem în care trebuie să existe o permanentă competiție eficientă, progres, efort intelectual și, de ce nu, motivație, prin cazurile din ce în ce mai numeroase și la un nivel foarte înalt, se realizează o încetinire până la stopare a evoluției descoperirilor și performanțelor individuale.

Apreciem că, aflându-ne în ipoteza unui sistem în care abaterile de la normele și principiile etice ar trebui să se realizeze accidental și foarte rar, mai ales în ceea ce privește domeniul creațiilor intelectuale, sancțiunile care trebuie să fie incidente pentru cazuri de plagiat și încălcări ale drepturilor de proprietate intelectuală să fie mai aspre și luate în scopul de a descuraja eventualele abateri și din partea altor persoane. De asemenea, axându-ne pe partea de prevenție, demararea unor campanii de conștientizare a personalului din sistemul CDI ar fi de asemenea benefică, cu implicarea masivă a mass-mediei.

4) **Pseudoperformața.** Se manifestă tot ca un efect al încălcării normelor și principiilor etice, în special cele referitoare la merit, onestitate și responsabilitate intelectuală și dreptul la calitatea educației și cercetării.

În ceea ce privește meritul, în cazul în care acest principiu nu este respectat, iar exemplul cel mai elocvent poate fi dat în ceea ce privește o notă care nu este acordată pe merit, ci în urma unei înțelegeri între profesor și student, sau un alt exemplu, în cazul în care un post în sistem este ocupat de o persoană care nu este neaparat cea mai potrivită sau nu

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

întrunește calitățile necesare, este clar că nu mai putem vorbi despre un mediu performant, în care criteriul pe baza căruia se fac alegerile nu îl reprezintă competența și aptitudinile, ci pseudocriterii care afectează integritatea și transparența academică.

De asemenea, încălcarea drepturilor de creație intelectuală manifestate mai ales prin plagiat constituie o afectare gravă a performanței în domeniul de cercetare-dezvoltare deoarece prin copierea unor cercetări sau lucrări și furt intelectual, progresul în domeniu, deși acoperit de o formă diferită sau modificări ne semnificative de conținut, nu poate fi realizat.

- 5) **Puterea exemplului negativ preluat din universitate.** Este clar că universitatea reprezintă chiar și astăzi un model de urmat pentru societate în general, dar mai ales pentru studenții care aleg să îi urmeze cursurile. Așadar, prin slăbirea calității sistemului manifestată mai ales prin lipsa relațiilor sociale bazate pe etică, prin existența unui număr din ce în ce mai ridicat de abateri de la principii etice și până la existența multor cazuri de infracțiuni în care sunt implicate cadre didactice și studenți, se oferă un exemplu negativ din partea instituției statului care ar trebui să constituie un model de onestitate, corectitudine și transparență. Cu alte cuvinte, universitățile ar trebui să reprezinte un actor ultim, care să reflecte principii temeinice și să fie un exemplu pozitiv pentru întreaga comunitate.

Într-un studiu realizat în 2009 de Teodorescu Daniel și Andrei Tudorel (pag 275-277) s-a arătat că atitudinea studenților față de diferite forme de comportamente negative în mediul academic se manifestă în mod diferit. Astfel, se constată atât pasivitate, cât și spirit civic din partea acestora:

- 10% dintre studenții chestionați ar sesiza comisiile de etică cu privire la cazuri în care colegi ar oferi foloase material în schimbul unor beneficii
- 4% dintre studenți care au participat la studiu ar sesiza dacă în timpul unui examen s-ar încerca să se copieze,
- 6% ar sesiza comisia de etică dacă ar afla că unii colegi au plătit în schimbul unor sarcini academice individuale.

Concluzionând, având în vedere că mediul universitar beneficiază de un climat etic afectat de fenomene negative precum corupția, plagiatul, toleranța la cazurile de plagiat, precum și alte abateri de la normele etice în general, puterea exemplului, precum și încrederea nefondată că repetarea acestor acte nu va fi descoperită devreme ce nu a fost luată nicio măsură nici anterior duce la un regres al societății în general și nu numai al celui de cercetare-dezvoltare în special, deoarece nu există cadrul și premisele necesare pentru progresul în domeniu.

- 6) **Efecte directe la nivelul dezvoltării individului.** De departe, una dintre cele mai grave consecințe ale încălcărilor normelor și principiilor etice se manifestă pe planul dezvoltării individuale ale profesioniștilor, cercetătorilor, profesorilor și studenților. Printre principiile prin a căror încălcare se creează un efect direct asupra dezvoltării

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

personale individuale stau: meritul, plagiatul, înșelăciunea, profesionalismul, dezvoltarea cunoașterii și căutarea adevărului științific.

În final, apreciem că efectele pe care le-am enumerate, deși nu epuizează domeniu și nu sunt exhaustive, ba mai mult, reprezintă o viziune proprie asupra fenomenului, constituie o amenințare la integritatea academică în general, la conturarea unei concepții greșite despre rolul pe care îl îndeplinește universitatea în societate și depre potențialul acesteia în sistemul de cercetare-dezvoltare și inovare. Efectele acestor încălcări pot fi contracarate prin concentrarea activității comisiilor etice pe prevenirea fenomenului abaterilor, pe eficientizarea punerii în practică a sancțiunilor și prin dezvoltarea unui sistem de încurajare a sesizărilor către comisii, dar și responsabilizarea tuturor persoanelor cu privire la importanța cooperării în materia eticii din sistem care ajută la progresul social.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

6. REFLECȚII CU PRIVIRE LA COMBATERICA FENOMENULUI DE ÎNCĂLCARE A CODURILOR ETICE

6.1. Analiză asupra eficienței codurilor și normelor etice

Ca orice normă care reglementează o relație socială într-un timp și spațiu precise, normele care au ca obiect etica sunt norme morale care pentru a fi însușite trebuie mai întâi cunoscute de destinatari. După cum am văzut, similar unei norme juridice, norma etică cuprinde o ipoteză, o dispoziție și o sancțiune, însă cel mai adesea, codurile etice sunt construite pe un alt tipar care să faciliteze înțelegerea și însușirea conținutului. Astfel, sunt evidențiate întâi de toate principiile, mai apoi normele și în final sunt prevăzute sancțiunile aferente abaterilor de la prevederile codului sau de la prevederile legale.

Întrebarea care se pune este următoarea: prin conținutul pe care îl au, reușesc codurile etice să fie eficiente în prevenirea fenomenului de abatere de la normele etice și mai mult, reușesc să ordoneze conduita celor care au încălcat deja norma?

În primul rând, apreciem că educația în materia integrității academice și a eticii în mediul universitar în general este una foarte scăzută, aproape inexistentă. Această concluzie rezultă din faptul că studenții și chiar unii profesori și cercetători sau alți destinatari ai normelor etice nu cunosc faptul că la nivelul fiecărei instituții din sistemul național de cercetare-dezvoltare se organizează o comisie etică care elaborează un cod etic în baza căruia se desfășoară activitatea întregului mediu universitar. Din păcate, este aproape imposibil să pretindem cunoașterea de către toți actorii din mediul CDI a acestor reglementări atât timp cât nu se realizează o activitate de educare și de aducere la cunoștință a importanței acestor norme și a importanței respectării și conformării conduitei sociale a fiecăruia în acord cu ceea ce prevăd aceste norme.

Așadar, oportună ar fi în primă fază educarea fiecărui destinatar al unui cod etic în spiritul acestor coduri și investirea în resursa umană care să realizeze aceste demersuri. Cu alte cuvinte, ar trebui să se realizeze o educare pe toate palierele, prin care să se realizeze o promovare a eticii, a codurilor și a activității comisiilor de etică în cel mai mic detaliu. După ce s-a luat la cunoștință de acest fapt, abia atunci se poate pretinde și o intensificare a activității comisiilor și o sporire a numărului sesizărilor din partea celor care au constatat nereguli.

În al doilea rând, considerăm a fi extrem de important ca pentru a exista coduri etice eficiente să existe un sistem sau cu alte cuvinte, să existe un organism compus din mai multe organe cu atribuții specifice care să se ocupe în mod diferit de fiecare problemă pe care o implică etica în sistem în general. Așadar, considerăm că un model de așezare a acestui sistem ar fi următorul:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- a) **Secretariatul General Etic** – care să se ocupe în general de culegerea tuturor datelor privind nereguli etice pe care să le aducă la cunoștința unui organ superior cu atribuții exprese în normarea și realizarea codului etic. Tot acest organism ar putea avea atribuții în promovarea conținutului codurilor etice odată elaborate și informarea tuturor destinatarilor asupra existenței, revizuirii sau abrogărilor oricăror norme sau principii în general. Tot Secretariatul se va ocupa și să stabilească dacă normele etice corespund sau nu unor cerințe concrete din partea societății în baza unor studii întocmite frecvent de către acestea. La conducerea acestui organ se va afla Secretarul general care va răspunde de activitatea organului pe care îl conduce în fața Comisiei de etică și a Comisiei de control etic.
- b) **Comisia de etică** – trebuie să reprezinte pilonul central în sistemul etic universitar. Acesta elaborează codurile de etică în baza informațiilor furnizate de Secretariatul General. Acesta se alcătuiește din personalități ale mediului academic care se bucură de înaltă probitate morală, din studenți și alți reprezentanți ai personalului auxiliar. Comisia de etică are exclusiv competențe în elaborarea codurilor etice, iar nu și în soluționarea cazurilor de încălcare a normelor. Comisia este condusă de un președinte care răspunde la rândul său de activitatea pe care o desfășoară în ansamblu întreaga comisie.
- c) **Comisia Jurisdicțională** – acest organ va avea ca atribuții specifice, independente de cele ale comisiei de etică și vizează strict analizarea cazurilor de încălcare a codurilor etice, în cazul autosesizării sau soluționează cauzele sau sesizările care sunt aduse pe rol de către reclamanți. Alcătuirea acestora ar trebui să se facă pe modelul existent în sistemul jurisdicțional românesc, însă este foarte important de precizat că această comisie jurisdicțională care se organizează pentru soluționarea conflictelor etice nu restrânge exercițiul dreptului fundamental al cetățeanului pe care îl reprezintă liberal acces la justiție, deci intentarea unui proces pe rolul unor instanțe din dreptul comun.
- d) **Comisia de control etic** – ca în orice organism eficient trebuie să existe și un organ de control care să supravegheze activitatea pe care o realizează celelalte organe conform regulamentului de organizare și funcționare.

În opinia noastră, apreciem că un astfel de organism ar fi unul mult mai eficient în gestionarea problemelor privind etica în sistemul CDI cu care ne confruntăm din ce în ce mai frecvent. Desigur că pentru a exista un astfel de organism ar trebui discutată oportunitatea, precum și adoptarea unui act normativ cu putere de lege stricto sensu care să îl instituie și de asemenea, asumarea lor de către fiecare universitate, chiar dacă ar contraveni principiului autonomiei universitare.

Există numeroase disfuncționalități, inadvertențe și neajunsuri ale actualelor coduri etice universitare care nu se bucură de o eficiență satisfăcătoare atât din pricina faptului că nu le este cunoscută existența, cât și din cauza faptului că acele comisii etice universitare nu le promovează și

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

nu își intensifică activitatea pentru a le pune în aplicare. Printre aceste lacune putem menționa următoarele:

- 1) Majoritatea termenilor nu respectă rigurozitățile formale și etimologice și se creează astfel confuzii. În primul rând, se creează cel mai adesea confuzia între etică și morală, alăturându-se cele două cuvinte sau suprapunându-se pentru a desemna același concept, ceea ce este cât se poate de greșit. O altă nerigurozitate terminologică se face prin semnul de egalitate care se pune între principiile etice și normele etice, care este la fel de greșit. Într-adevăr, un cod etic cuprinde atât principii, cât și norme etice, însă există o deosebire marcantă între cele două.
- 2) Nu se definește dacă un cod etic are în conținut norme morale, cu rol educativ, care nu intră în sfera normelor morale sau are în conținut norme coercitive, de constrângere. Această clarificare ar ajuta și la deslușirea exactă a activității comisiilor de etică universitară și ar eficientiza activitatea acestora.
- 3) Un cod etic, deși prevede în conținutul său principiul transparenței, duce o lipsă totală de transparență prin faptul că existența sa nu este cunoscută. Există universități care nu au publicat pe site-ul instituției nici codul etic, nici informații despre activitatea pe care o desfășoară comisiile etică, acest fapt reprezentând în viziunea noastră o gravă încălcare a principiului transparenței.
- 4) Nu se face o distincție clară între codurile etice și codurile de deontologie profesională, în realitate ele fiind două lucruri total diferite cu un obiect de reglementare diferit. Prin faptul că majoritatea codurilor cu conținut etic poartă denumirea de "Codul etic și de deontologie profesională" induce marea masă de oameni în eroare cu privire la conținutul pe care îl au aceste norme și astfel eficiența lor este scăzută.
- 5) O altă greșeală frecventă și specifică este că nu se face o distincție clară între principii etice și reguli morale sau norme morale. Toate cele trei concepte sunt diferite, principiile fiind unanim acceptate de societate în general în timp și spațiu, regulile au rolul de ordonare a unei conduite, iar normele reprezintă o ordonare și reglementare a unei relații sociale ce se realizează în mod repetat și pe care comunitatea o acceptă și și-o însușește. Așadar, apreciem a fi oportună explicarea și rigurozitatea în privința acestor termeni.

Dacă analizăm componența actuală a comisiilor etice universitare care elaborează codurile etice vom constata lipsa de expertiză în domeniul eticii pe care o au aceștia. În general, cei care fac parte din comisii sunt experți și profesioniști remarcabili în domeniile lor de activitate, însă etica este un domeniu vast, complex și care implică cercetare amănunțită, dar și o conduită morală cu care te naști sau pe care este foarte important să ți-o însușești. Considerăm ca prioritară să fie concentrarea celor care se ocupă de acest domeniu al eticii în investirea în managementul instituțional al eticii și în pregătirea celor care priau poziții-cheie în cercetare și verificare.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Recent, asistăm la o avalanșă de publicitate negativă care se face comisiilor de etică, dar și Consiliului Național de Etică al Cercetării Științifice și Dezvoltării Tehnologice din partea mass-mediei în premediatizatele cazuri de plagiat de care au fost acuzați anumiți demnitari și persoane care dețin poziții-cheie în stat. Critica majoră care se aduce acestui fenomen din partea opiniei publice, publicitatea excesivă și lobby-ul la adresa persoanelor acuzate este unul fantastic, însă care are consecințe devastatoare asupra integrității și credibilității mediului academic.

Nu afirmăm că trebuie absolviți de vină cei suspectați de astfel de fapte, însă apreciem că ar trebui ca activitatea comisiilor să fie una independentă, să se creeze un minim de încredere în capacitatea de analiză și expertiză a comisiei și lăsată la latitudinea acesteia decizia finală. Presiunea care se realizează asupra acestor comisii de anchetă nu face decât să slăbească eficiența și încrederea în actul de soluționare a contestațiilor.

De asemenea, a existat și există o disensiune între competențele atribuite prin lege comisiilor etice universitare și CNECSDTI. Cel din urmă are atribuite prin statut competențele de soluționare ale cauzelor ce au ca parte un demnitar, persoană publică sau care ocupă o poziție de conducere în sistemul CDI. Pe de altă parte, comisiile etice cer ca ele să fie cele care să soluționeze aceste contestații deoarece ele sunt cele mai în măsură, sunt implicate direct și reprezintă instituția care a controlat inițial lucrarea științifică suspectată. În acest conflict de competență și analizând unele decizii pe care le vom păstra sub anonim pentru a păstra imparțialitatea analizei, vom constata că aceleași cauze analizate de de o comisie etică și de CNECSDTI sunt diferite. Cauze care au fost soluționate de CNE ca fiind nefondate și care au ca verdict că lucrările nu sunt plagiate, au fost analizate și de comisiile etice universitare care au avut decizii diferite și au venit cu argument și motivări întemeiate din care reieșeau ca adevărate aceste suspiciuni de plagiat. Nu vom insista asupra acestor chestiuni, însă problema este reală și apreciem ca în viitor să fie lăsată la latitudinea comisiilor etice soluționarea oricăror cauze ce intră în competența acestora și de asemenea, păstrarea CNECSDTI ca organism care să își schimbe atribuțiile în unele de cale de atac sau de organ de control.

Așadar, din perspectiva eficienței codurilor etice și a normelor și principiilor conținute în acestea, apreciem că este imposibilă o eficiență efectivă și o implementare eficientă a acestora atât timp cât nu există și un cadru instituțional corect, onest și transparent de implementare și un management etic care să funcționeze la toate nivelele. Este nevoie de o reformă a sistemului pentru a evita neajunsurile generate de problemele deja existente și mai ales este nevoie să se apeleze la experti în domeniul eticii pentru consolidarea inadvertențelor și principiilor sau normelor rămase caduce din cuprinsul acestor coduri. În plus, reforma sistemului care duce la eficientizarea implementării eticii trebuie introdusă și prin cultivarea prevenției în încălcarea normelor și concentrarea pe informarea și educarea tuturor destinatarilor normelor etice în spiritul unor principii etice.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

6.2. Oportunitatea adoptării unei reglementări unitare la nivel național privind normele de etică. Avantaje și dezavantaje

Sistemul de cercetare-dezvoltare, după cum am văzut în capitolele anterioare, reprezintă un domeniu extrem de important, însă care nu se bucură de atenția cuvenită, de sprijinul și chiar de finanțarea de care are nevoie pentru a supraviețui într-o societate sufocată de domenii și de probleme care se vor a părea stringente, însă care nu reprezintă un punct nevralgic pentru progresul societății.

Am făcut această introducere succintă pentru a totuși că domeniul este important, iar respectarea unor principii care să faciliteze activitatea de cercetare, munca personalului, să încurajeze inițiativa și să ajute dezvoltarea și inovarea este vitală pentru progres.

Principiile și normele care guvernează acest domeniu, așa cum am văzut, sunt diferite în funcție de fiecare instituție și unitate din sistemul național de cercetare-dezvoltare, așadar, reglementarea nu este unitară, ci corespunde activității specifice fiecărei instituții și reglementează relațiile de conduită etică ce apar între specialiști și cercetători. Întrebarea care se pune este următoarea: *O reglementare unitară la nivel național ar avea o eficiență practică care să se cristalizeze într-o mai mare respectare a codurilor etice?*

Ca să răspundem eficient la această întrebare, ne vom îndrepta pe două direcții de gândire. Unul ar fi următorul – codurile etice sunt elaborate conform specificului fiecărei activități care se desfășoară într-o anumită instituție CDI. Astfel, dacă spre exemplu, o universitate care este specializată pe medicină și farmacie va cuprinde atât principiile generale etice, cât și principii care să se axeze pe acest domeniu, iar o universitate cu profil tehnic va conține norme ce să reglementeze etica în tehnologie. Așadar, răspunsul ar fi că nu, codurile etice, în măsura în care sunt elaborate astăzi și respectă actuala Lege a educației naționale 1/2011 cu modificările și completările ulterioare asigură necesitatea comunității din sistemul CDI.

Din perspectiva opusă și dacă admitem că un cod etic cuprinde VALORI - și anume principii etice care delimitează sfera moralității de cea a imoralității. Astfel, un cod etic trebuie să se limiteze strict a norma din punct de vedere etic, nelăsând loc arbitrariului celor care elaborează codurile etice. Printre aceste principii etice putem aminti: principiul binefacerii, principiul egalității, al demnității, echității și lista poate continua.

În fine, armonizând cele două puncte de vedere, considerăm totuși oportună o reglementare unitară la nivel național în ceea ce privește sistemul de cercetare-dezvoltare. În argumentarea acestei afirmații aducem următoarele:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- a) Prin existența unei reglementări unitare la nivel național, nu ar mai exista diferențe de opinie marcante între comisiile de etică universitară și CNE. Subsumându-și activitatea și soluționând contestațiile și cauzele de încălcare a codurilor etice în temeiul aceluiași cod, nu vor mai exista suspiciuni ale arbitrarului și abuzului și nici soluții și hotărâri cu verdict diferit în aceleași cauze, însă date de consilii diferite.
- Pe site-ul Consiliului Național de Etică al Cercetării Științifice și dezvoltării Tehnologice, la secțiunea – *Codul Național de etică*, se specifică următoarele: *“CNECSDTI a luat în discuție posibilitatea actualizării Codului de etică și deontologie profesională de cercetare-dezvoltare (rămas la stadiul de propunere) după principii europene care să conducă la elaborarea unui CODEX național pentru aigurarea Standardelor Cercetării Științifice”*⁴².
- Din această prevedere se trage concluzia că CNE are în vedere elaborarea unui astfel de cod național care să fie destinat tuturor instituțiilor și unităților din sistemul național de cercetare-dezvoltare, deci se realizează o asumare de către CNE a acestei nevoi care se resimte din partea tuturor instituțiilor și comisiilor de etică care se confruntă cu un număr crescut de încălcări ale codurilor etice.
- b) Prin adoptarea unui cod etic la nivel național s-ar facilita aducerea la cunoștință a conținutului acestuia, a normelor, principiilor și valorilor către toți destinatarii. Astfel, nu ar mai putea fi invocată necunoașterea reglementărilor în domeniul eticii și, mai mult, s-ar eficientiza și activitatea comisiilor etice universitare.
- c) Prin adoptarea unui cod etic la nivel național, s-ar crea posibilitatea ca CNECSDTI să devină organism de control și organism care să judece contestațiile pe care le pronunță comisiile de etică universitară, fără a mai avea competență de soluționare a contestațiilor în primă instanță și astfel eliminându-se posibilitatea ca anumite categorii de persoane să fie judecate cu prioritate și cu preferință de către CNE. Acest sistem a nemulțumit conducerea comisiilor de etică universitară, mai ales în ultimul timp când activitatea comisiilor de etică universitară a fost aspru criticată în mass-media pe fondul unor acuzații grave de plagiat. În fapt, comisiile etice universitare nu au soluționat aceste cazuri, ele fiind deferite CNECSDTI, însă suspiciuni au fost îndreptate și împotriva comisiilor etice universitare.
- d) Prin crearea unui cod etic național s-ar evita suspiciunile de discriminare și de favorizare a unor acuzații din partea celor care le judecă. Mai mult, se poate evita și suspiciunea că unele coduri etice pot fi modificate de către comisiile etice universitare astfel încât să se favorizeze soluționarea unor acuzații într-un mod mai ușor sau cu sancțiuni mai puțin aspre.

⁴² <http://cne.ancs.ro/codul-national-de-etica/>

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

- e) În fine, apreciem că un cod etic cu conținut unitar la nivel național ar fi simbolul transparenței ca valoare fundamental înscrisă în conținutul oricărui cod etic. Aceste coduri ar corespunde unor nevoi colective, recunoscute de întreaga comunitate la nivel național. Transparența unui cod etic național ar reieși atât din faptul că publicarea sa s-ar realiza în Monitorul Oficial al României, fiind accesibil oricui, dar și prin faptul că orice soluție dată într-o hotărâre ar fi motivată în baza acestuia, deci s-ar crea o uniformizare și o egalitate între toți destinatarii normei.

Cap. 7. Implementarea legislației în domeniul de cercetare-dezvoltare

7.1. Importanța codurilor de conduită etică în sistemul legislativ ce privește domeniul CDI

Adoptarea și existența codurilor etice sunt prevăzute în următoarele acte normative: Legea 1/2011 a educației cu modificările și completările ulterioare, Legea 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare cu modificările și completările ulterioare și în Legea 319/2003 privind statutul personalului din cercetare-dezvoltare cu modificările și completările ulterioare. Și la nivelul Uniunii Europene s-au făcut recomandări pentru adoptarea codurilor de etică și deontologie profesională, atât la nivel național, cât și la nivel european, ceea ce s-a cristalizat mai ales în adoptarea Cartei Europene a Cercetătorului și Codului de conduită pentru recrutarea cercetătorului.

După cum am văzut în capitolele anterioare, fiecare unitate și instituție din sistemul național de cercetare-dezvoltare are obligația de a adopta un cod etic care să conțină normele și principiile în baza cărora cei implicați în activitatea specifică desfășurată în aceste entități instituționale să își ordoneze conduita.

În cadrul *Conferinței internaționale privind dimensiunile etice și morale ale învățământului superior și științei din Europa* care a avut loc la București în septembrie 2004 s-au stabilit următoarele priorități pe care trebuie să le respecte un cod etic din sistemul de cercetare-dezvoltare:

1. Cercetătorii individuali și savanții au o responsabilitate morală în ceea ce privește procesele de cercetare (alegerea unui subiect de interes pentru cercetare care este impus de nevoia comunităților de oameni și care va fi preluat efectiv în conștiința acestora, modelele de cercetare trebuie să corespundă realității obiective, iar integritatea cercetării ar trebui să reprezinte valoarea de bază pe care să o urmărească orice cercetător în activitatea sa) și mai ales în rezultatele pe care le obțin. Se impune astfel ca cercetătorii să elaboreze și să respecte în mod riguros coduri etice care să conțină norme și principii etice în conformitate cu care să își desfășoare întreaga activitate academică și științifică
2. Orice cod etic trebuie să includă atât norme și principii etice, cât și proceduri de aplicare. Se va evita astfel o tratare superficială a cercetărilor și a activităților academice, lipsa de conținut și corupția.
3. Comunitățile științifice trebuie să promoveze cooperarea între sistemele CDI din alte state și să asigure o solidaritate bazată pe principii oneste și comune.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

În afara acestor principii pe care trebuie să le respecte fiecare destinatar al normelor etice din sistemul de cercetare-dezvoltare, codurile etice reprezintă, în primul rând, un model și un ghid de normare a relațiilor sociale și a conduitei morale a fiecărui membru al mediului academic, atât în interiorul, cât și în afara acestuia.

Pe de altă parte, codurile etice reprezintă un instrument de analiză a modului în care membrii comunităților academice respectă normele etice, iar pentru eficientizarea și dezambiguizarea normării se recomandă ca fiecare categorie de destinatari implicată în procesul științific să beneficieze de o categorie diferită de norme.

De asemenea, codul de etică trebuie să conțină și proceduri specifice de implementare a normelor și sancțiunilor privind încălcarea principiilor și normelor etice pentru a nu crea o susceptibilitate din neaplicarea sancțiunilor. În plus, se consideră oportun ca fiecare comisie etică să elaboreze un raport semestrial sau anual al activității și al sesizărilor pe care le-a avut, hotărârile pe care le-a luat și consecințele încălcării normelor.

Din punctul nostru de vedere, scopurile pe care un cod de etică din sistemul de cercetare-dezvoltare ar trebui să le urmărească ar fi următoarele:

- Să militeze pentru corectitudine în cercetarea științifică și să reprezinte un gardian al respectării corectitudinii, onestității și transparenței în mediul academic
- Să permită aprecierea corectă, conform meritului și profesionalismului a rezultatelor academice și a cercetărilor științifice
- Să reflecte un mediu transparent, în care discriminarea conform oricărui criteriu de distincție nu este permisă și să creeze un cadru în care se promovează egalitatea de șanse între toți destinatarii normelor
- Să nu încurajeze cazurile de abatere de la integritatea academică, mai ales să elimine frecvența cazurilor de plagiat și de corupție academică
- Să se concentreze nu numai pe sancționarea celor care încalcă normele etice, ci și pe prevenirea fenomenelor de încălcare prin diferite mijloace
- Aducerea la cunoștința întregii comunități academice despre activitatea comisiilor de etică și despre eficiența activității acestora.

Realizarea scopurilor descrise mai sus are o legătură directă cu tot ceea ce implică importanța codurilor în sistemul de cercetare-dezvoltare, mai ales deoarece dacă un cod etic își atinge obiectivul propus înseamnă că a fost eficient, deci își păstrează o importanță sporită în domeniu.

Din păcate însă, deși importanța acestor coduri etice nu poate fi negată în nucleul pe care îl reprezintă cercetarea științifică și integritatea academică, activitatea comisiilor etice universitare nu este atât de ridicată și nu este sesizată cu toate cazurile de abateri constatate în realitate. Acest lucru se datorează în primul rând și faptului că cei mai mulți dintre destinatarii normelor nu cunosc faptul

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

că fiecare universitate sau instituție implicată în domeniul CDI elaborează un astfel de cod etic sau că la nivel de entitate instituțională se organizează și funcționează o comisie etică, astfel încât activitatea lor nu poate fi dusă la îndeplinire la o capacitate de lucru maximală.

Un alt factor de influență ar putea fi reprezentat și de faptul că există organe diferite cu atribuții de verificare a abaterilor de la codurile etice, atât comisiile etice universitare, cât și Consiliul Național de Etică al Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării, care prin regulamentul de organizare și funcționare are atribuții în legătură cu aceleași cazuri de abateri, însă abateri sesizate din partea comisiilor etice sau cazuri în care sunt prezente personalități/demnitari/persoane cu funcții de conducere. De cele mai multe ori se ajunge la o declinare a competenței între cele două organe, întârziindu-se procesul de soluționare a cauzelor. Acest lucru poate duce la nesancționarea într-un timp eficient a celor care au comis abaterile, astfel sancțiunile nemaiajungând să-și atingă scopul educativ și preventiv pentru alți destinatari ai normei.

Codurile etice din sistemul de cercetare-dezvoltare au următoarele caracteristici care îi subliniază importanța în sfera legislativă din domeniul CDI și mai ales eficiența.

- **Emitentul** – după ce în lege se fixează cadrul general în care se adoptă și conținutul pe care trebuie să îl aibă, comisiile etice ale fiecărei entități instituționale din sistemul național de cercetare-dezvoltare elaborează un cod etic în funcție de specificul instituției și în conformitate cu nevoile sociale pe care le are personalul angajat în procesul cercetării științifice și dezvoltării.
- **Conținutul** – este reprezentat, ca în orice cod de legi, de principii și norme etice care reflectă nevoie sociale la un moment dat. Este important de precizat că un cod etic nu conține norme juridice, asemenea unui cod de legi, ci conține mai degrabă norme morale cărora nu le sunt caracteristice modalități în care se folosește coerciția statală pentru a le aduce la îndeplinire în caz de încălcare și care, pentru a fi însușite, trebuie aduse la cunoștința destinatarilor normei prin mijloace eficiente.
- **Destinatarii** – în cazul codurilor etice din sistemul de cercetare-dezvoltare, categoria de destinatari ai normelor este mai restrânsă decât în cazul unor coduri de legi, aceasta restrângându-se la persoanele care activează în instituția respectivă sau, cum este cazul universităților, se lărgeste și la categoria reprezentată de studenți.
- **Sancțiunile** – sunt specifice normelor morale pe care le apară, sunt reglementate în lege și dezvoltate în codurile etice.

Un cod etic reprezintă o reglementare stabilă și predictibilă pentru destinatarii normei deoarece cuprinde normarea tuturor cerințelor sociale într-un cadru care se bucură de continuitate și de acceptare atât din partea emitenților, cât și din partea destinatarilor.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Pentru toate aceste elemente caracteristice, codurile etice universitare își păstrează importanța în sistemul legislativ care reglementează relațiile sociale din sfera eticii și a moralei, simplificând aducerea la cunoștință a normelor și a principiilor etice și oferind cadrul legal stabil și predictibil pentru cei cărora li se adresează.

7.2. Analiza eficienței legislative din sistemul CDI raportată la cazuri concrete de încălcare a codurilor etice

Având în vedere că anual, pe site-urile comisiilor de etică sunt publicate rapoartele anuale care conțin numeroase decizii de soluționare a sesizărilor privind abateri de la normele etice se poate constata fie că normele sancționatorii reflectă eficiență în contracararea fenomenului de încălcare a normei, fie că sistemul preventiv nu este destul de eficient în comparație cu cazurile concrete de încălcare.

Observăm că presiunea mediatică din ultimul timp care se face asupra comisiilor de etică universitară datorate unor suspiciuni de plagiat venite din partea unor persoane care dețin funcții importante în stat și a căror analiză și sancționare sunt deferite prin Ordonanța 28/2011 Consiliului Național de Etică subordonat Ministerului Educației Naționale, care de cele mai multe ori a găsit acuzațiile de abatere de la normele etice ca fiind neîntemeiate, au creat nemulțumiri în rândul membrilor comisiilor de etică universitară și au determinat efortul acestora de schimbare a legislației.

În vara acestui an, Universitatea din București a propus modificarea legislației care prevede ca plagiatele persoanelor care dețin funcții publice să fie analizate de CNECSDTI, care este un organ consultativ al Ministerului Educației Naționale și să treacă spre analiză și eventual sancționare comisiei de etică a universității în cadrul căreia lucrarea a fost elaborată. În acest mod, lucrarea va fi analizată de specialiști în domeniul respectiv și va avea consecințe directe, nemaicreându-se situații de tergiversare a soluționării cauzelor pe motiv de procedură, între care semnalăm continua solicitare de adrese și informații de la instituția de învățământ superior care a avut contact direct cu lucrarea respectivă. Se creează altfel o celeritate și o transparență în actul decizional și sancționator al comisiilor de etică și eventual, acestea vor răspunde în fața presiunilor mediatică în cunoștință de cauză.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

O altă propunere realizată de Universitatea din București prin reprezentanții săi printre care și reprezentanți ai Comisiei de etică universitară se află și modificarea legii privind realizarea lucrărilor științifice din închisori, ce au ca efect reducerea pedepsei cu 30 de zile. Și în jurul acestor cazuri s-a realizat o presiune mediatică majoră ce a slăbit încrederea societății în actul de cercetare și în conținutul științific și informativ al unor lucrări, precum și condamnarea de către opinia publică a existenței unei legislații permissive care aduc sistemul de educație și știință în derizoriu, mai ales că au existat cazuri concrete, prezentate și în media, în care persoane cunoscute au realizat lucrări științifice sub condamnarea cu închisoarea și care au comis și fapte de plagiat prin preluarea "copy-paste" a unor pasaje din alte surse.

Sub masca celerității cu care CNECSDTI judecă cauzele de încălcare a normelor etice, se creează un conflict de competență între acest organ consultativ și comisiile și comitetele de etică universitară. Faptul că CNECSDTI nu are încă elaborate un cod etic propriu și că acesta se bazează în analizele sesizărilor și suspiciunilor de abateri pe legislația cuprinsă în legea 1/2011 a educației naționale și a legii 206/2004 cu modificările și completările ulterioare, care a preluat textul Ordonanței 28/2011, dar coroborat cu codurile etice ale instituțiilor și unităților CDI din care provine suspiciunea de abatere disciplinară, nu face decât să slăbească încrederea într-un sistem complex, dar care, din păcate, este extrem de puțin dezvoltat în România și pe care societatea în general nu îl cunoaște, dar care este extrem de util progresului acesteia.

De asemenea, apreciem că ar trebui să existe filtre mult mai aspre care să decidă sau să ateste că o lucrare are caracter științific pentru a nu crea o neîncredere a societății în actul științific de cercetare – atât de vital în zilele noastre. Astfel, ne-am axa în special pe **prevenție**, iar nu pe sancțiuni, care în opinia noastră este mult mai importantă. Scopul pe care trebuie să și-l fixeze legiuitorul atunci când elaborează o reglementare în acest domeniu sau comisiile etice atunci când elaborează un cod etic ar trebui să fie modalitatea de realizare a prevenției încălcării normelor prin proceduri anterioare elaborării unor lucrări sau efectuării unor cercetări în domeniul CDI sau în cazul oricăror activități care ar putea constitui abateri în acest domeniu. Sancțiunile ar trebui să vină ca o completare și ca un mijloc de conștientizare a destinatarilor normelor că ceea ce au realizat va fi condamnat de societate și va avea repercusiuni, unele chiar grave, pe planul răspunderii.

Trebuie recunoscut că mediul universitar, precum și cel de cercetare științifică în general, a avut de suferit enorm datorită existenței suspiciunilor de încălcare a unor norme etice de către persoane deținătoare de funcții importante în stat, mai ales prin faptul că activitatea comisiilor etice universitare nu a fost sesizată de către mass-media. În realitate, această procedură fiind deferită altui organism, CNECSDTI, comisiile de etică universitară nu au avut decât rolul de a furniza informațiile necesare și a răspunde adreselor înaintate de Consiliul de Etică. S-a creat o falsă impresie asupra populației că activitatea comisiilor de etică universitară nu ar fi una tocmai promptă și eficientă, însă în realitate nu a fost evidențiat faptul că legea are prevederi care susțin altceva.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

În legea 206/2004, în art. 4², alin 3, se prevede că „sesizările și contestațiile care vizează conducători de instituții sau unități din sistemul CDI ori de instituții publice, membri ai consiliilor de administrație, ai comitetelor de directive, ai consiliilor științifice sau ai comisiilor de etică ale instituțiilor și unităților de cercetare-dezvoltare ori persoane cu funcții de demnitate publică, sunt analizate de Consiliul Național de Etică”.⁴³ Se creează astfel o discriminare între categoriile de destinatari ai normei etice pe criteriul organului căruia îi va fi supusă o eventuală sesizare privind abateri de la codurile etice și a legislației în domeniul eticii în sistemul CDI. Această discriminare nu face decât să slăbească încrederea în procesul de analiză a sesizărilor și cazurilor concrete de abateri, cât și o ierarhizare a destinatariilor normei. Apreciem ca pe viitor oportună transformarea, iar nu excluderea, CNECSDTI în organ de recurs care să soluționeze contestațiile la hotărârile date de comisiile etice universitare și astfel să se creeze și un mijloc de control asupra deciziilor, dar și o eliminare a favorizării unor categorii de persoane care au acces la un mod diferit de examinare a cazurilor de abatere pe care le-au săvârșit.

---

⁴³ Art. 4² din Legea 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică dezvoltarea tehnologică și inovare

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

CONCLUZII

După cum am analizat de-a lungul celor șapte capitole ale prezentului studiu, sistemul național de cercetare-dezvoltare și inovare reprezintă un domeniu amplu și complex, cu rol important și mai ales determinant în dezvoltarea societății, însă care este departe de a fi un sistem eficient și transparent, mai ales din cauza implicării slabe pe care o au instituțiile centrale în această arie și a lipsei de cultură manifestată către acest sistem din partea societății civile.

După cum am văzut, legislația în domeniul cercetării-dezvoltării, cu accent deosebit pe partea de etică care trebuie să existe, este caracterizată printr-o abundență de acte normative, atât la nivel național, cât și la nivelul Uniunii Europene, cu efect direct și imediat asupra normelor interne, dar și o abundență atât a normelor cu putere de lege, cât și a normelor cu caracter similar legii (codurile etice din fiecare ramură). O reglementare vastă și numeroasă, așa cum s-a demonstrat și constatat de-a lungul timpului, indiferent de domeniul de reglementare și de momentul în care se află societatea, nu reprezintă un lucru benefic, ci din contră, conduce spre instabilitate și nepredictibilitate din partea legislației în general. Acest lucru decurge din faptul că un număr cât mai mare de legi care reglementează în același domeniu va fi dificil de sincronizat și de actualizat în funcție de schimbările care se produc cu privire la una sau mai multe reglementări. Astfel, cu cât avem mai multe legi într-un anumit domeniu, cu atât sistemul va deveni mai aglomerat și sufocat de acte normative care nu vor duce decât la contradicții și ambiguități, deci la o slăbire a încrederii în eficiența normelor din partea destinatarilor lor.

Dat fiind acest fapt, considerăm că pe viitor ar fi oportună unificarea legislației în domeniul eticii care vizează sistemul de cercetare-dezvoltare și inovare pentru a facilita atât aducerea la cunoștință a normei, dar și pentru a simplifica procedurile ce trebuie respectate de legiuitor în eventualitatea în care ar apărea necesități de coordonare a normelor.

Mai mult, considerăm că recente cazuri de încălcare a normelor etice, cazuri care au început să devină vizibile mai ales cu anul 2005 când au început să se constituie comisiile etice universitare și de asemenea, au devenit vizibile cu ajutorul implicării mass-media, constituie o amenințare la adresa eficienței funcționării sistemului CDI. În primul rând, după cum am văzut și în cuprinsul studului și după cum am menționat încă din introducere, sistemul de cercetare și dezvoltare este probabil cel care are cea mai mare nevoie de menținere și cultivare a unui cadru etic, care să fie conform cu cerințele societății deoarece sistemul CDI asigură educarea membrilor din comunitate, asigură realizarea scopului principal – dezvoltarea științifică, tehnologică, morală, culturală etc a noilor generații și a societății în general. Într-un cuvânt, sistemul CDI este cel care asigură progresul societății și identifică problemele societății în ansamblu, iar o activitate eficientă a acestuia reprezintă o activitate eficientă a întregii societăți.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Ceea ce este însă îngrijorător este faptul că nu toți destinatarii actelor normative cunosc despre existența lor, nu acordă importanță fenomenului etic în societate și nu sunt implicați activ în a combate această problemă care este, în fapt, a societății. Luând exemplul universităților, ceea ce este frapant este că studenții nu cunosc existența comisiilor etice sau faptul că fiecare universitate se organizează în funcție de un cod etic și mai mult, nu cunosc faptul că pot sesiza comisiile etice cu privire la abateri din domeniul etic. Prin acest fapt, scopul reglementărilor nu este atins pentru că există o necunoaștere a legii, iar acest fapt trebuie îndreptat prin activități de aducere la cunoștință, de responsabilizare și informare a tuturor membrilor comunității despre ceea ce reprezintă etica în general.

Desigur că atât problemele care se manifestă din sfera reglementărilor în general, cât și problemele care se manifestă din rândul cetățenilor care devin foarte ignoranți când vine vorba de etică în general, pot fi diminuate cu o implicare activă din partea decidenților, a cadrelor didactice și mai ales a mass-mediei. Deși ne mândrim cu un sistem educațional care abundă în materii și în număr de ore petrecute la școală sau în universitate de către elevi sau studenți, acesta nu este unul eficient pentru că este unul non-etic. Nu reușește o educare a elevilor și studenților într-un spirit etic pentru că, pe de o parte profesorii au la rândul lor o conduită necorespunzătoare, iar pe de altă parte, pentru că există o totală lipsă de dezineres din partea guvernanților pentru a schimba mentalitatea și pentru a introduce în final unele măsuri care să sporească eficiența în procesul educațional.

Mai mult, faptul că sistemul CDI este la rândul său afectat de fenomenul corupției care abundă în fapte ilicite care pun în pericol integritatea, transparența și corectitudinea unui sistem nu face decât să slăbească și mai mult încrederea societății în activitățile cercetătorilor și a celor implicați în dezvoltare.

Așadar, dacă cercetăm care sunt cauzele care duc la încălcarea normelor etice în domeniul de cercetare-dezvoltare și inovare, vom constata că acestea sunt multiple, astfel cum am observat în curprinsul studiului și că efectele sunt unele cu un caracter puternic negativ pentru societate în general, însă este important ceea ce se poate realiza de acum încolo, și anume:

- Simplificarea legislației în sistemul CDI
- Uniformizarea legislației și crearea unui cadru stabil și predictibil pentru destinatarii normelor etice
- Implicarea activă a celor cu putere de decizie, a profesorilor, studenților, a comunităților, a asociațiilor și ONG-urilor cu profil corespunzător și mai ales a mass-mediei în responsabilizarea și informarea populației cu privire la importanța existenței unui cadru etic în orice ramură și parte a activităților din societate.
- Concentrarea celor cu putere de decizie în acest domeniu pe cercetarea cauzelor încălcărilor codurilor etice și în final pe găsirea unor soluții spre a minimiza incidența lor în abaterile de la codurile etice.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

În concluzie, abaterile de la codurile etice reprezintă o problemă majoră a sistemului de cercetare-rezvoltare, iar cauzele și efectele acestor încălcări au consecințe grave asupra societății în general. Acest fenomen duce atât la o performanță scăzută a sistemului, la regres în loc de progres, dar și la lipsa de încredere a societății în activitatea de cercetare, dezvoltare și inovare.

Sperăm că prin studiul pe care l-am realizat să fi oferit nu numai o radiografie a sistemului, dar să fi oferit și unele soluții viabile la ceea ce înseamnă cauză a încălcării principiilor etice, astfel încât să ajutăm la producerea unei schimbări în sistem.

În cele din urmă apreciem că orice sistem are părțile sale simptomatice, implicit și sistemul de cercetare, dezvoltare și inovare le cunoaște, însă cu cât se va crea o responsabilizare a decidenților, a legiuitorului, a specialiștilor, cercetătorilor și a societății în general, acest sistem va deveni unul performant, așa cum trebuie în fapt să se constituie într-o societate modernă.

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

BIBLIOGRAFIE

1. Legea 1/2011 a educației naționale – publicată în Monitorul Oficial, Partea I, Nr. 18 din 10 ianuarie 2011
2. Legea Nr. 206 din 27 mai 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I și modificată la 2 septembrie 2011
3. Legea Nr. 319 din 8 iulie 2003 privind Statutul personalului de cercetare-dezvoltare, publicată în Monitorul Oficial, nr. 530 din 23 iulie 2003
4. Ordonanța Guvernului nr. 57/2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică
5. <http://www.research.ro/ro/articol/1011/despre-ancs-organizare-organe-consultative-3-consiliul-national-de-etica>
6. RECOMANDAREA COMISIEI din 11 martie 2005 Cu privire la Carta Europeană a cercetătorului și un cod de conduită pentru recrutarea cercetătorilor
7. Carta Europeană a Cercetătorului
8. Strategia națională de Cercetare-Dezvoltare și Inovare 2007-2014
9. <http://uefiscdi.gov.ro/userfiles/file/comunicare/Rapoarte%20de%20activitate%20UEFIS%20CDI/Raport%20activitate.pdf>
10. http://ec.europa.eu/epsc/ege_en.htm
11. <http://www.transparency.org.ro/pacte/PactulNationaldeIntegritatePentruMediulAcademic.pdf>
12. <http://www.romaniacurata.ro/topul-integritatii-universitatilor-din-romania-alcatuit-de-coalitia-pentru-universitati-curate/>
13. Codul de etică și deontologie profesională al Academiei de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” București
14. Codul de etică și deontologie al Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila”, București
15. Codul de Etică și Deontologie Profesională Universitară – Universitatea de Medicină și Farmacie “Grigore T. Popa”, Iași
16. Codul de etica Academia de Studii Economice – București
17. Codul de etică al Universității din București
18. Codul de etică al Academiei Navale „Mircea cel Bătrând” Constanța
19. Codul de etică al Universității Bioterra din București
20. Codul de etică și deontologie al Universității Politehnica Timișoara
21. Codului de Etică și Deontologie Profesională Universitară – Universitatea Politehnică București
22. Codul de etică al Universității „Nicolae Titulescu” – București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

23. Codul de etică și Deontologie profesională – Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila” – București
24. Codul etic al Universității de Medicină și Farmacie – Tîrgu Mureș
25. Codul de etică și deontologie profesională universitară – Universitatea de Medicina și Farmacie “Grigore T. Popa” Iași
26. Codul de etică al Universității “Eftimie Murgu” Reșița
27. Studiul Comșa, Tufiș, Voicu (2007)
28. Studiu Coaliția pentru Universități Curate 2009
29. <http://cne.ancs.ro/codul-national-de-etica/>

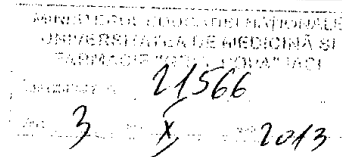
Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

ROMÂNIA
MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE
"GR.T. POPA" IAȘI

DECIZIA NR.

Prof. univ.dr. Vasile Astărăstoae, Rectorul Universității de Medicină și Farmacie "Gr.T.Popa" Iași, confirmat prin Ordinul Ministrului Educației și Cercetării nr. 3314/24.02.2012;
Reținând concluziile Comisiei de etică a Universității de Medicină și Farmacie „Gr.T.Popa” Iași, legal constituită prin Hotărârea Senatului nr.9/08.10.2012,
Având în vedere sesizarea nr. 18069/03.09.2013,
Având în vedere audierile și probele administrate în fața Comisiei de Etică,
Având în vedere prevederile Codului de Etică și Deontologie Profesională Universitară,
Având în vedere prevederile Regulamentului Comisiei de Etică a Universității de Medicină și Farmacie „Gr.T.Popa” - Iași,
Având în vedere prevederile Legii Educației Naționale,

D E C I D E:

Art.1. Punerea în aplicare a sancțiunii dispuse de Comisia de Etică, în conformitate cu prevederile art. 322 din Legea Educației Naționale și art. 9 al. 6, art. 12.3.7. teza finală, art. 12.4.4. și art. 31 din Regulamentul Comisiei de Etică a Universității, astfel: **suspendarea dreptului de a se prezenta la 2 (două) sesiuni consecutive de examen**, în conformitate cu dispozițiile art.29, lit.c din Regulamentul Comisiei de Etică a U.M.F. "Gr.T.Popa" Iași.

Domnul BĂLĂCEL OCTAVIAN – student în anul IV, la Facultatea de Medicină Dentară din cadrul Universității de Medicină și Farmacie „Gr.T.Popa” Iași s-a abătut de la normele Codului de etică și deontologie profesională universitară, prin fapte care nedescoperite la timp ar fi condus la promovarea unui examen din sesiunea de vară 2013, nelegală, în condițiile în care, în realitate acesta fusese picat cu nota 4(patru), fiind astfel considerată o modalitate de fraudare a examenului.

Art.2. Prin aceste fapte pe care le-a comis, nu a respectat prevederile art. 12, 18, 20 și art. 51 lit. g din Codul de Etică și Deontologie Profesională Universitară a Universității.

Art.3. Cercetarea a fost inițiată în urma sesizării nr. 18069/03.09.2013, sesizare depusă în termen legal.

Art.4. Reclamatul în apărarea sa, a afirmat că știe că este restant la microbiologie, că a picat examenul, dar nu știe nimic de acest catalog cu semnatura falsă.

Apărărilor formulate precum și existența unor documente care să confirme poziția formulată de reclamat, au creat comisiei convingerea că fapta a fost comisă și că studentul Bălăcel Octavian se face

RECTORAT
Str. Universității nr.16
700115 Iași, România
Tel: +40-232-211818

DIRECȚIA ADMINISTRATIVĂ
Str. Universității nr.16
700115 Iași, România
Tel: +40-232-301606
+40-232-301607

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE "GR.T. POPA" IAȘI

vinovat de abateri grave de la normele Codului de Etică și Deontologie Profesională Universitară, înlăturând apărările acesteia, motivele invocate de aceasta nefiind de natură a-l exonera de răspundere.

Art.5. Decizia Comisiei de Etică poate fi contestată, în termen de maxim 15 zile la Senatul Universității de Medicină și Farmacie „Gr.T.Popa” - Iași.

Art.6. Decanul Facultății de Medicină Dentară va duce la îndeplinire prezenta decizie.

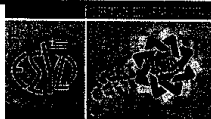
Art.7. Prezenta decizie se va comunica în original domnului Bălăcel Octavian, sub semnătură de primire sau prin scrisoare cu confirmare de primire, în termen de cel mult 5 zile de la data emiterii.

**Rector,
Prof. univ. dr. Vasile Astărăstoae**

**Comisia de Etică,
Prof. Dr. Sorin Andrian**

**Oficiul Juridic,
Av. Roxana Ruja**

Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului
ROMÂNIA

UNIVERSITATEA DE
MEDICINĂ ȘI FARMACIE
TÂRGU MUREȘ

COMISIA DE ETICĂ ȘI DEONTOLOGIE

COMISIA DE ETICĂ ȘI DEONTOLOGIE A U.M.F. TG.MUREȘ

RAPORT

cu privire la soluționarea sesizării Comisiei de Etică nr.11/29.10.2012

Conținutul sesizării:

Reanalizarea cazurilor Ivănescu, Sorlea (PV comisia de etică nr.4/24.05.2012 înregistrat sub nr.5244/28.05.2012) și Dușu (PV comisia de etică nr. 8/17.09.2012, înregistrat sub nr.9990/18.09.2012) în lumina raportului Comisiei Naționale de Etică nr.977/26.09.2012 care include și analizarea acestora.

Concluzii, sancțiuni și recomandări:

Cazul Sorlea - articolul "*Immunohistochemical Evaluation of Sentinel Lymph Nodes in Colon Cancer*" publicată în AMM în Nr 57/2/2011 cu autori: Sorlea Sorin, Coros MF, Georgescu R, Gyorgy-Fazakas I, Brânzaniuc Klara, Milutin Doina, Pavai Z, Copotoiu C, se pastrează decizia din sedința comisiei de etică din data de 24.05.2012 (PV înregistrat sub nr.5244/28.05.2012), și anume "consideră cazul ca fiind plagiat demonstrat/recunoscut, dr. Sorlea Sorin făcându-se vinovat de încălcarea eticii universitare și abatere de la buna conduită în cercetarea științifică" și sancționarea autorului principal Sorlea Sorin cu "suspendarea, pe o perioadă de 12 luni, a dreptului de înscriere la un concurs pentru ocuparea unei funcții didactice superioare ori a unei funcții de conducere, de îndrumare și de control, ca membru în orice comisie de doctorat, de master sau de licență", în conformitate cu art. 318, lit.(c) din Legea nr.1/2011.

Cazul Ivanescu – lucrarea "*Transchondral Drilling and Osteochondral Autografting (Mosaicplasty) in Knee Articular Cartilage Defects*", a colectivului Ivănescu A, Melinte R, Sólyom Á, Moraru L, Petrișor M, Brânzaniuc Klara, se reanalizează și se constată abateri de la buna conduită în cercetarea științifică. Ca urmare, comisia de etică își păstrează concluzia din sedința sa din data de 24.05.2012 (PV înregistrat sub nr.5244/28.05.2012), și anume „consideră că autorii se fac vinovați de abatere de la buna conduită în cercetarea științifică, necitând sursa din care au preluat, prin copiere directă, varianta în engleza a tehnicii utilizate, publicată de Hayan Rammal în 2009, fapt recunoscut de autorii articolului din AMM și prin contactarea autorului Hayan Rammal în vederea oferirii de explicații privind similitudinea/identitatea textului” și cu unanimitate de voturi a celor prezenți ia decizia de sancționare a autorilor principali ai articolului, așa cum au fost identificați de către CNECSDTI în raportul final nr.977/26.09.2012, și anume cu *avertisment scris*, în conformitate cu art.318, lit. (a) din Legea nr.1/2011. Totodată decizia de retragere a articolului "*Transchondral Drilling and Osteochondral Autografting (Mosaicplasty) in Knee Articular Cartilage Defects*", autori Ivănescu A, Melinte R, Sólyom Á,

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

INOVAȚIE ÎN ADMINISTRAȚIE

Instrumente Structurale
2007-2013

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului
ROMÂNIA

UNIVERSITATEA DE
MEDICINĂ ȘI FARMACIE
ȚIRGU MUREȘ

COMISIA DE ETICĂ ȘI DEONTOLOGIE

Moraru L, Petrișor M, Brânzaniuc Klara din AMM, și comunicarea de retragere a acestuia către editura AMM, în baza raportului CNECSDTI.

Cazul Duțu - articolul "The Presence of Nucleated Red Cells in the Blood of Critical Care Patients is Associated with an Increased Mortality Risk" autori Duțu M, Negoită S, Manolescu R, ... Azamfirei L, publicat în revista Acta Medica Marisiensis 2011, 57/5: 460-463, se păstrează decizia din ședința Comisiei de Etică din data de 17.09.2012 (PV înregistrat sub nr.9990/18.09.2012), și anume „sanționarea studentei-doctorand Duțu Mădălina cu *avertisment scris*, conform art.318, lit.a, din Legea nr.1/2011 și recomandă acesteia respectarea cu strictețe a regulilor de publicare, a bunei conduite referitoare la includerea autorilor, la citarea surselor, la interpretarea rezultatelor și utilizarea limbii engleze medicale”.

Vizat,
Jr.Manuela Sălăgean

Consilier Juridic

Comisia de Etică,
Prof.dr.Gabos Grecu Iosif

Președinte

Adresa UMF: Tîrgu Mureș, str. Gh. Marinescu nr. 38, 540139, județul Mureș, România
Web: www.umftgm.ro

UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Dezvoltării Regionale
și Administrației Publice

INOVAȚIE ÎN ADMINISTRAȚIE

Instrumente Structurale
2007-2013

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional "Dezvoltarea Capacității Administrative", în perioada 2007-2013

Material realizat în cadrul proiectului

„Eficientizarea procesului de monitorizare electronică a datelor privind activitățile și infrastructurile din domeniul cercetării și dezvoltării, prin implementarea de tehnologii moderne TIC, cu scopul de a deservi necesarul informațional al beneficiarilor serviciilor”

Cod SMIS 37678

Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional „Dezvoltarea Capacității Administrative”

*Conținutul acestui material nu reprezintă
în mod obligatoriu poziția oficială
a Uniunii Europene sau a Guvernului României.*

2015